

Lehtori Hellmanin vaimo

Minna Canth

The Project Gutenberg eBook, Lehtori Hellmanin vaimo, by Minna Canth

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Lehtori Hellmanin vaimo

Author: Minna Canth

Release Date: February 26, 2004 [eBook #11295]

Language: Finnish

Character set encoding: ISO-8859-1

START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEHTORI HELLMANIN VAIMO

Produced by Distributed Proofreaders Europe, <http://dp.rastko.net>
Project by Riikka Talonpoika and Tapio Riikonen

LEHTORI HELLMANIN VAIMO

Kirj.

MINNA CANTH

1890

I

Seminaarilla oli lupapäivä. Kello kymmenen lähdettiin miehissä yhteiselle huviretkelle Ronnin mäelle, noin 3 tai 4 virstaa kaupungista etelään päin.

Anni Kemppainen oli jo kello kuudesta saakka ollut Selma Varénin luona neulomassa Selman sinistä leninkiä, joka edellisenä sunnuntaina oli repeytynyt. Hänen mielestään Selma siinä leningissään oli kaikkein somin, sen vuoksi hän välttämättä tahtoi saada sen hänelle kuntoon täksi

Livros Grátis

<http://www.livrosgratis.com.br>

Milhares de livros grátis para download.

päiväksi. Itse ei Selma siitä ollut milläänkään. Yhden tekevä hänestä, jos olisi pannut vaikka ruskean lenkinsä.

Mutta Anni ei sitä hyväksynyt. Sinisen hänen täytyi panna, välttämättä sinisen. Hän sen kyllä korjaisi ja laittaisi. Selma saisi olla aivan huoletta.

Ja niin Selma olikin. Häntä melkein hiukan harmitti, kun Anni niin aikaisin tuli ja herätti hänet. Mutta ei hän sitä raskinut näyttää sentään, kun tiesi että toinen teki sen pelkästä hartaasta ystävydestä ja halusta saada häntä loistavimmaksi »tähdeksi» päivän huvimatalla.

Niinpä hän vain hienosti hymyili, kun avasi ovea Annille ja kiiruhti sitten heti takaisin lämpimään sänkyynsä peitteen alle. Anni sai itse raapaista tulta, tikut olivat pöydällä lähellä kynttilää, neuvoi Selma. Sitten hän katseli ympärilleen, ei nähnyt leninkiä, mutta arvasi sen olevan kaapissa ja haki sen sieltä esille. Neulaa ja lankaa ja somustin oli hänellä laukussa mukanaan.

Hiljaa hän koetti olla, että Selma saisi nukkua. Vilkaisi kuitenkin aina sänkyyn päin, nähdäkseen vieläkö hänellä oli silmät kiinni.

Kiinni ne olivat ja Anni luuli hänen nukkuvan. Siinä hän yhtäkaikki erehtyi. Selma ei enää päässytäkään uneen, kun oli kerran valpastunut. Muuten hän vain piti silmiään ummessa ja ajatteli siinä yhtä ja toista taikka ei oikeastaan mitään.

Huone tuntui hänestä kolkolta, kahvia teki mieli, mutta sitä hän oli pyytänyt tuomaan vasta kahdeksan aikaan. Valo vaivasi hänen silmiään.

--Harmi, että tuo Anni...

Hän katsoi sinne päin. Näki keltaiset hiukset ja suoran jakauksen keskellä päätä. Kumarassa hän istui, oikea käsi ahkerasti nousi ja laski,--pitkältäpä se hame oli revennytkin.

Anni samassa kohotti päätään ja tapasi Selman silmät.

--Ka, valveillahan sinä oletkin.

--Valveilla.

--Tiedätkös, kyllä tästä hyvä tulee.

--Mutta paljon siinä on työtä. Olisit antanut olla.

--Ei tässä niinkään. Pian minä tämän saan. Ja sitten sinä olet nättinä tänä päivänä.

--Hm...

Anni sihtaili lankaa neulan silmään. Selma katseli häntä. Ihmetteli taas niinkuin usein ennenkin, ettei hänellä ollut lainkaan kulmakarvoja, taikka olivat ne niin lyhkäiset ja vaaleat, ettei niitä semminkään näkynyt. Silmät eivät olleet hullummat--terävät ja vilkkaat, siniset väriltään. Iho oli valkea, posket aina laajalta punaiset, kasvojen muoto oli säännötön, nenä kippurainen. Ei hän kaunis ollut, Anni raukka, se täytyi myöntää. Hyvä tyttö muuten.

Selmaa hän tavattomasti ihaili. Ei ollut hänen mielestään Selman vertaista koko maailmassa. Hän oli kaunein, komein, hienoin ja etevin kaikista. Ei hänessä milloinkaan tavannut mitään rumaa tai epämiellyttävää, eikä hän liioin koskaan puhunut tai käyttäytynyt sopimattomasti. Aina hän oli älykäs, aina viehättävä, aina erinomaisempi muita.

Ihme ja kumma, mutta Annin silmissä kaikki esineetkin, jotka kuuluivat hänelle, tulivat ikäänkuin pyhitetyiksi. Saivat kohta toisen merkityksen, toisen leiman. Jokapäiväisyys katosi, jotain runollista, kaunista, hienoa tuli sijaan. Niinpä esimerkiksi tämä huone, jossa hän asui. Eikö se ollut erikoisempi, kuin kenenkään muun naisoppilaan huone?

Missä se erikoisuus oikeastaan piili, sitä hän ei tosin niin tarkkaan selville saanut. Ylipäättään vain kaikessa, ihan kaikessa, ihan kaikessa, hän itselleen vakuutti.

Anni jumaloitsi Selmaa, siinä pääasia. Hänen toiveensa, halunsa, pyrintönsä, tunteensa kaikki tarkoittivat Selmaa, aina vaan Selmaa, ei milloinkaan häntä itseään. Selman puolesta hän oli mustasukkainen, Selman puolesta hän vihasi, Selman puolesta hän tulisesti taisteli kadehtijoita ja pahansuopia vastaan. Eikä hän niin välittänyt vaikka tuimempiakin iskuja antoi, se oli kaikki luvallista, mikä tapahtui Selman tähden.

Toverit sanoivat Selmaa kiintotähdeksi ja Annia hänen kiertolaisekseen.

Siitä Anni viisi, antoi heidän sanoa vain, mitä ikinä halusivat.

--Saapa nähdä--Anni puraisi säikeen päätä, kiersi sitä hyppysillään hienommaksi ja sihtaili uudelleen. Saapa nähdä eikö lehtori Hellman taaskin puhele eniten sinun kanssasi. Se kun pistäisi Nanni Sirénin vihaksi.

--Ole vaiti. Tuskin sinne lehtori Hellman tuleekaan. Mitä huvia hänellä siellä olisi?

--Tulee. Minä tiedän, että tulee.

--Mistä tiedät?

--Sanonko?

--Sano.

--Hän on sinuun rakastunut ja sen vuoksi hän tulee.

--Anni!

Ääni oli nuhtelevainen ja katse myöskin. Mutta kasvoille nousi hieno puna, joka todisti ettei nuhde lähtenyt sydäimestä.

--Minä panen pääni pantiksi--

--Voi, sinua! Kuinka sinä saatat uskoa, että lehtori Hellman--

--No, juuri lehtori Hellman--

--Saattaisi rakastua johonkuhun oppilaaseen. Tietysti hänellä on paljon suuremmat vaatimukset.

--Perästäpäin kuuluu, sanoi torventekijä. Ei kiistellä. Mutta sanopas minulle yksi asia. Mitä sinä oikeastaan pidät lehtori Hellmanista?

--Minä asetan hänet äärettömän korkealle. En kunnioita ketään niin paljon kuin häntä.

--Niin, niin, sen kyllä tiedän, mutta--

--En voisi ajatella hänessä mitään vikaa. Hän on niin täydellinen, että--että oikein pelottaa.

--Mutta voisitko rakastua häneen? Voisitko ajatella häntä sulhasena, miehenä--?

--Hyi, Anni!

--Mitä hyi? Saatat sen nyt minulle sanoa.

--Enpä sano. En virka mitään, koska olet noin tuhma.

--Älä virka--minä sitten odotan vain ja katselen.

Pukiessaan Selma kuitenkin ei voinut muuta ajatella, kuin tuota mahdollisuutta, että heidän arvokas, ylevä uskonnon opettajansa, lehtori Hellman, tosiaankin olisi häneen mieltynyt. Niin suurta kunniaa--uskalsiko hän sitä toivoa? Ei, ei!

Mutta kuitenkin?

Suuremmalla huolella kuin ennen hän nyt järjesteli pukuaan. Ei se tarkoituksella tapahtunut, noin vaistomaisesti vaan. Ja kun Anni sai hameen korjatuksi, hän kiitti innokkaammin, kuin toinen olisi odottanutkaan entiseen välinpitämättömyyteen nähden.

Muuttui sitten yhtäkkiä puheliaaksi ja avomieliseksi.

--Tiedätkös, Anni, minkälaiseen mieheen minä voisin rakastua?

--No, anna kuulua.

--Semmoiseen, ja ainoastaan semmoiseen, johon voin katsoa ylös. Hänen pitää olla minua niin paljon korkeammalla, etten kykene näkemään hänessä mitään puutteita, enkä mitään vikoja. Eikä hän saisi koskaan osoittaa mitään heikkoutta, ei koskaan antaa syytä moitteelle.

--Hyvänen aika--semmoista ei löydy kuin yksi maailmassa--lehtori Hellman.

--Joko sinä alat taas?

--Sanopas, tiedätkö toista? Minä en ainakaan.

--Ole vaiti!

Selma huiski häntä hansikkaallaan korvalle ja nauroi.

He lähtivät seminaarin pihaan, jossa muut jo olivat koolla.

--Kiintotähti ja hänen kiertolaisensa, suhahtivat siellä toverit toisilleen heitä nähdessään. Muutamat juoksivat Selmaa vastaan.

--Ollaan me yksissä, Selma.

--Ollaan vaan.

--Ja tiellä mennessä kerrot meille taas jotain hauskaa romaania. Selma oli tunnettu mainioksi kertojaksi toverien kesken, hän osasi välistä viedä heitä mukanaan niin, että unohtivat koko maailman. Olisivat voineet kuunnella häntä yöt ja päivät yhtä mittaa.

--Niin, Selma, teethän sen?

--Sittenpä hän nähdään. Miten juohtuu mieleen.

Mutta Annin tuumiin se ei oikein soveltunut.

--Mitä te aina Selmaa kiusaatte? Antakaa hänen huvitella vapaasti niinkuin muidenkin.

--Mitä se sinuun kuuluu, Anni. Eihän sinun tarvitse kuunnella, mene toiseen seuraan.

Selma oli siksi huvitettu kertomistaidostaan, että hän mielellään suostui sitä tekemään, milloin vaan pyydettiin.

Enimmiten hän kertoi heille noita romantiikan aikuisia, Marlittin, Emelie Flygare-Carlénin y.m. romaaneja, sillä ne olivat jännittävämpiä ja niissä oli enemmän mielikuvitusta. Uudempaa realistista kirjallisuutta hän ei kärsinyt, niissä oli liian paljon kuivaa, jokapäiväistä todellisuutta, ja sitähän oli jo elämässäkin yltäkyllin, mitä sitä tarvitsi enää kirjoista etsiä.

Toverit olivat samaa mieltä. Kaunokirjallisuuden tuli olla kaunista, ihanteellista, se tuli viedä heitä tosi-elämästä pois uinailujen maailmaan, jossa voisivat haaveilla vapaasti suloisessa hurmauksessa. Eihän runous muuten runoutta ollut!

Tällä kertaa Selma sepitti heille romaanin omasta päästään, mutta niin sujuvasti ja varmasti hän sen kertoi, etteivät toverit sitä ollenkaan huomanneet.

Miesoppilaat kulkivat edellä ja lauloivat. He jättäytyivät jälkeen, että voisivat paremmin kuulla Selman kertomusta, joka taaskin oli heistä ihmeen hauskaa. Siitä ei tosiaan olisi hennonnut sanaakaan hukata.

Suurenmoisen rakkauden historia se tietysti oli. Sankari, Almanzor, vakava, nerokas, miehuullinen. Moraalisessa suhteessa niin paljon korkeammalla kaikkia muita, ettei voinut verratakaan. Ja sitten hänessä oli jotain salaperäistä, jonka perille ei kukaan oikein päässyt. Hän, nimittäin, ei rakastunut kehenkään. Kaikki naiset häntä ihailivat, jumaloitsivat. Hän vain pysyi kylmänä.

Mutta hänelle oli kerran unessa ilmestynyt enkeli.

--Minä olen Zuleima. Odota minua, oli enkeli sanonut. Ja sitä Almanzor odotti.

Seitsemän vuotta oli jo kulunut siitä ajasta. Almanzor alkoi käydä surumieliseksi, mutta hän odotti--odotti yhä. Monen nuoren tytön sydän murtui rakkaudesta häneen, mutta Almanzor ei horjunut. Hän luotti enkelin lupaukseen, eikä katsahtanutkaan naisten puoleen, sillä enkelin kasvoja ei ollut kellään. Mutta kaihoa hän alkoi jo tuntea, kiihkeästi hän halusi lupauksen toteuttamista.

Silloin hän kerran meni metsästämään. Oli kaunis syyskuun päivä niinkuin nytkin. Hän kulki yksin metsässä.

Äkkiä kuului hänen korviinsa ihanaa laulua. Se tuli kuin taivaasta, ääni oli kirkas ja puhdas kuin enkelin.

Almanzor säpsähti. Vavisten hän lähti kulkemaan ääntä kohden.

Tuli järven rannalle. Siellä--mikä ihmeellinen näky aukenikaan hänen eteensä! Vihannalla nurmella--muutamia askeleita hänestä--lepäsi nuori, ihan impi, suloinen, viehättävä--kellertävät kiharat, sinisilmät, rusoposket, ilmeisesti hänen unessa näkemä enkelinsä. Valkeaan hän oli puettu ja helmassa hänellä lummekukkia. Hän oli herennyt laulamasta, katseli nyt vain hiljaa ja hymyillen juuri sitä suuntaa kohden, josta Almanzor ilmestyi, aivan kuin olisi tiennyt häntä odottaa.

Almanzor seisoj siinä hetken kuin kivettynyt. Mutta pian alkoi sydän rajusti sykkiä, posket hehkuivat, silmät säihkyivät. Ja samassa tuokiossa syöksyi Almanzor immen jalkojen juureen.

--Oo Zuleima, Zuleima, miksi niin kauan viivyit? Sulottareni, armaani, miksi viivyit niin kauan?

Zuleima hymyili, sitoi lummekukista kiehkuran hänen päähänsä ja vaipui sitten autuaassa hurmauksessa Almanzorin rintaa vasten.

Ihmiset ihastuivat heidät nähdessään. Niin kaunista morsiusparia ei varmaankaan ollut toista koko maailmassa. Kaikki seurasivat äänettöminä heitä silmillään. Kateus ja pahanilkisyyskin vaikenj heidät nähdessään.

Mutta Almanzor ja Zuleima olivat sanomattoman onnellisia. He elivät vaan toisilleen, eivät voineet hetkeäkään olla toisistaan erillään, kaipausta ja ikävää tuntematta. Ja he sulivat toisiinsa, olivat kuin samaa sielua, ei ollut kummallakaan, ei ajatusta, ei tunnetta, jota ei heti ilmoittanut toiselle. Heidän onnensa kävi yli ymmärryksen, heillä oli vain yksi suru, nimittäin pelko siitä, että toinen mahdollisesti kuolisi ennen toista. Mutta molemmat he tunsivat varmasti sydämessään, että vaikka niinkin tapahtuisi, ei aikaa pitkältä kuluisi, ennenkuin toinen jo seuraisi toista hautaan...

Siihen kertomus päättyi. Jännityksellä olivat toverit sitä kuunnelleet, nyt he hiljaa, vaieten astuivat eteenpäin, itsekukin omiin mietteihinsä vaipuneena. Ei kukaan tahtonut puheella häiritä sitä syvää vaikutusta, jonka tuo jalo Almanzor ja ihana Zuleima oli heihin tehnyt.

Joka ikinen heistä kuvitteli salaisesti mielessään, että juuri hän oli Zuleima ja että Almanzor ilmestyisi hänelle kohta.

Ei kuitenkaan Anni. Hänestä oli kohta päivän selvää, että Selma juuri itse oli Zuleima ja lehtori Hellman Almanzor.

Muita ei enää näkynytkään, he olivat jääneet heistä kaikista jälkeen. Mutta siitä he eivät välittäneet, perillä kumminkin yhtyisivät toisiin, ellei ennen.

Anni vilkaisi taakseen, hän oli kuullut askeleita.

--Tytöt, tytöt, hän suhahti.

--Mitä nyt?

Muutamat heistä kääntyivät katsomaan.

--Lehtori Hellman ja Korner! Kävellään sukkelammin, ettei pöly kohoa heidän silmilleen.

--Ei, kävellään hitaammin, että pääsevät sivu.

--Niin, niin, antaa heidän mennä edelle.

Sydämessään he sentään toivoivat, etteivät lehtorit menisikään sivu, vaan jäisivät heidän seuraansa.

Ja niin kävikin.

Tyttöjen rivi hajaantui siinä kun he tervehtivät opettajiaan. Sillä tavoin tuli Selma reunalle ja lehtori Hellman, kun sattui olemaan hänen puolellaan, tuli kulkemaan hänen rinnallaan.

Annin silmissä välähti ja omituinen piirre ilmestyi suupieliin.

--Kuinkas te olette jääneet muista jäljelle? kysyi lehtori Hellman, vai nukuitteko niin pitkään, että myöhästyitte?

--Ei me toki nukuttu, hymyili Selma.

Ja eräs työstä, Hilma Veijola, rohkaisi luontoaan, rykäisi hieman ja oli puhuvinaan muka ujustelematta, ehkei voinutkaan aivan tyyten ääntään hallita.

--Me täällä kuunneltiin Selman kertomusta niin hartaasti, ettei pysytty matkassa.

Hän oli punainen hiusmartoon saakka, kun sai sen sanotuksi. Mutta lehtori Hellman ei häneen katsonutkaan, vaan kääntyi Selmaan.

--Mitä hauskaa te sitten kerroittekaan?

--Eihän se ollut kuin ilman aikojaan--

--Saanko luvan arvata?

--Kyllä.

Selma katsoi häneen uteliaana. Mistä hän luuli heidän puhelleen?

--Epäilemättä te kerroitte jostain hirveästä vääryydestä, joka joskus on tapahtunut jollekulle naiselle.

Selma nauroi.

--Huonosti arvattu. Miksi minä juuri siitä olisin kertonut?

--No, mutta näin naiskysymyksen aikana,--voisivatko naiset tätä nykyä muusta puhua? Tietysti tekin olette innokas naisasian ajaja?

--Erehdytte nyt, lehtori, minä en ollenkaan ole.

--Ettekö? Olisitteko tosiaan siitä pelastunut? Siinä tapauksessa onnittelen teitä.

--Lehtori on siis naiskysymystä vastaan?

--Ehdottomasti

--Sen arvasinkin.

--Naiskysymys on noita nykyajan sairausoireita, ei muuta. Sen, niinkuin kaikkien muidenkin »uusien aatteiden» juurena on ihmisluonnon ääretön itsekkäisyys, joka hävyttömällä rohkeudella puhkee ilmi nykyaikaan syystä, että maailma on vajonnut epäuskoon, on unohtanut Jumalan. Mutta kaikista surkuteltavin on juuri naiskysymys, sillä se hävittää perhe-elämän ja turmelee koko naissuvun. Hävittää naisilta sen, mikä heissä juuri on kaunista ja hyvää, heidän nöyryytensä, heidän siveytensä ja heidän ihanteellisen katsantotapansa.

Tytöt olivat pelkkänä korvana. Lehtori Hellman osasi aina puhua niin, että se tunki läpi luiden ja ytimien. Mitä voisivatkaan vastata tähän, nuo Helsingin emansipeeratut!?

Hän vaikeni hetken, ei rojhennut kukaan heistä avata suutaan, vaikka vähän tuntui siltä, että olisi pitänyt jotain sanoa.

Lehtori Korner katseli tienpuoleen ja löysi silloin tällöin jonkun mieleisensä kasvin, jonka poikkesi ottamaan. Hän ei ollut mikään ajattelija, sen he kyllä ennaltaankin tiesivät, siksi hän ei

välittänyt kuunnella tällaisia syvämietteisiä keskusteluja.

--Naisellisuus on suloutta, lempeyttä, alttiiksi antavaa, uskollista rakkautta. Mutta mitä ovat nuo naisasian intoilijat? Luonnostaan poikenneita epäsikiöitä, purevia, pistäviä, pahansisuisia, jotka kynsin, hampain pyrkivät valtaan. Oikeuksia, sanovat, inhimillisiä oikeuksia? Jopa! Ei, valtaa he tahtovat, ainoastaan valtaa. Oikeudet heillä kyllä jo on, luonnosta mukaisesti he saavat kehittyä, vaimon ja äidin tehtävää pidetään arvossa kaikissa kristillisissä yhteiskunnissa, he ovat olleet siveyden vartijoita, elämän puhtauden esikuvia. Mutta nyt he tahtovat siitä kaikesta pois. Tahtovat tulla samanlaisiksi kuin miehet. Ei kukaan tyydy olemaan varjossa, hiljaisessa nöyryydessä kasvattamaan lapsiaan ja olemaan miehensä apuna, elämän toverina.

--Oi! lehtori Hellman--!

Selma katsoi häneen hempeästi. Tuo soimaus oli väärä, hän tunsi sen. Lehtori Hellmanin toverina, puolisona--hän ainakaan ei voinut suurempaa onnea maailmassa ajatella. Mutta hän keskeytti äkkiä, ei hänen sopinut sanoa, mitä ajatteli. Ja kumminkin hän oli suonut, että lehtori Helman olisi sen ymmärtänyt.

He olivat tulleet sille kohdalle maantietä, josta Ronnin mäelle vievä tie erkani. Lehtori Hellman auttoi häntä ojan ylitse. Siinä he jotenkuten joutuivat muista erilleen.

--Mitä aioitte sanoa? kysyi lehtori.

--Aioin väittää teitä vastaan, lehtori. Te sanoitte ettei kukaan tyydy olemaan varjossa. Minä taas luulen, että ne ovat vain harvoja poikkeuksia nuo, jotka pyrkivät valtaan. Naisten suuri enemmistö haluaa vallan toista, haluaa--

--Mitä enemmistö haluaa?

--Haluaa rakastaa ja ihailla sitä, jonka Jumala itsekullekin on määrännyt aviopuolisoksi.

--Ja heihin ei nämä huudot ja nämä kiihotukset mitään vaikuttaisi?

--Ei, lehtori, minä olen varma siitä. Suomen nainen ei voi tulla röhkeäksi, ei luopua kutsumuksestaan. Hän tahtoo juuri olla varjossa, etsiä turvaa ja tukea rakastetussa miehessä, jolle voi antaa täyden kunnioituksensa ja luottamuksensa. Ja ennen kaikkea pysyä siveellisesti puhtaana.

--Teidän mielipiteenne ilahduttavat minua. Pysykää aina tuolla kannalla, neiti Varén. Ja vaikuttakaa tovereissanne samaan suuntaan. Luulen, että te voitte heitä ohjata, teillä on siihen kykyä.

Selma punastui. Tuo kiitos tuntui niin hyvälle ja hän tiesi sen myös olevan paikallaan. Tiesi että hän oli luokkatovereistaan etevin ja että häntä juuri sen vuoksi pidettiin auktoriteettina.

Mutta hän tahtoi olla nöyrä ja vaatimaton, niinkuin naisella soveltui.

--Ei, hyvä lehtori, ei minulla toki ole siihen kykyä, enkä minä kelpaa muita ohjaamaan, hän vienolla äänellä saneli ja huomasi vaistomaisesti, kuinka hän näin oli lehtorille mieliksi.

Tie oli epätasainen, täynnä suuria kiviä. Selmalla oli pienet jalat ja nätit kengät, ne tulivat hyvin näkyviin, kun hän siinä sievästi hyppeli kiveltä kivelle. Mutta nyt hän oli noussut korkealle törmälle, jonka toinen puoli oli jyrkkä ja risuinen.

--Kuinkas te nyt pääsette sieltä pois? kysyi lehtori ja ojensi kättään. Saanko auttaa?

Selma luiskahti keveästi alas ja tavoitti samassa suloisella katseella lehtorin silmiä.

He kulkivat vähän aikaa äänettöminä. Toiset olivat kerenneet jonka verran edelle ja pysähtyivät nyt heitä odottamaan.

Selma hiukan rypisti silmäkulmiaan. Luulivatko nuo, että heitä kaivattiin?

Mutta Annipa arvon hoksasi huutaa heitä pois.

--Mitä te viivyttelette? Siellä jo rinkitanssi on käymässä, laulu kuuluu.

Ja sillä kertaa tytöt hävisivät.

Selma päätti olla Annille hyvä.

--Tässä on kaunis näköala, sanoi lehtori. Emmekä pysähdy lepäämään? Vai tekeekö mielenne sinne tanssimaan?

--Ei toki, ei ollenkaan. Ei minua tanssi ylipäätään huvita.

--Sitten olette vallan erilainen muista.

He istahtivat nurmikkoiselle maalle. Selman sininen hame leveni somille poimuille ja helman alta tuli kengän nenä hiukan näkyviin. Kyllä Anni saattoi olla oikeassa siinä, että tämä sininen oli kaikkein sievin hänen leningeistään.

--Mitä se oli kun te kerroitte tovereillenne tullessa, minäkin haluaisin kuulla. Varmaan jotakin hauskaa, koska se heitä niin kiinnosti.

--Se oli vaan omasta päästä, kuinka minä ilkiäisin sitä lehtorille kertoa.

--Miksikä ei? Vai oli se omasta päästä. Nyt olen oikein utelias. Selma vieläkin vastusteli, mutta lopulta hän kuitenkin myöntyi ja kertoi lehtori Hellmanillekin novellinsa Zuleimasta ja Almanzorista.

--Olihan se kaunis, sanoi lehtori, ja siitä he johtuivat puhumaan kirjallisuudesta ja molemmat he olivat yhtä mieltä siitä, ettei realistinen kirjallisuus kelvannut mihinkään.

--Mutta sen aika onkin jo ohitse, sanoi lehtori Hellman tyytyväisyydellä, ihmiset ovat jo kyllästyneet ja haluavat taas runoutta ja kauneutta. Joitakin vuosia vielä ja Zolan nimi on unohdettu.

Selma ei ollut lukenut mitään Zolalta.

--Se on hyvä se, sanoi lehtori, älkää lukekokaan. En minä liioin ole lukenut häneltä mitään, periaatteelliselta kannalta olen tahtonut sitä välttää, näyttääkseni hyvää esimerkkiä nuorisolle. Vai, te ette tosiaan ole häntä lukenut? Se ilahduttaa minua. Tiedättekö, minä en voisi kunnioittaa sitä nuorta tyttöä, joka on lukenut Zolata.

Selma kiitti onneaan, ettei mikään Zolan teos ollut sattunut hänelle käteen. Nyt vastaisuudessa hän kyllä tietäisi niitä varoa.

Mutta kuinka hän ihmetteli lehtoria, joka niin lujasti kaikessa seurasi periaatteitaan! Hän oli itse vanhurskaus, hän varmaan ei milloinkaan erehtynyt, ei milloinkaan tehnyt semmoista, josta omatunto olisi

soimannut. Ja kun ajatteli muita, esim. lehtori Korneria--! Niin, hän oli opettaja, hänkin, mutta, mutta--! Kuinka toisenlainen, kuinka paljon alempana lehtori Hellmania. Ei mitään ideaalisia pyrintöjä milloinkaan, ei mitään korkeita aatteita; tuolla hän vaan aina tarkasteli maata, poimia kasvia ja hyönteisiä,--se tosin kuului hänelle, koska oli luonnontieteiden opettaja, mutta ei siinä mitään ylentävää ollut.

Mutta oli hänessä itsessäänkin paljon vikoja, turhamaisuutta varsinkin. Kuinka hän nytkin oli ollut hyvillään somista kengistään, sirotekoisesta leningistään ja siitä, että tiesi olevansa muita kauniimpi ja etevämpi. Mitä, jos lehtori Hellman sen tietäisi!

Hänen tuli paha olla.

--On niin vaikeata, hän alkoi omien ajatuksiensa jatkoksi, nuorena ei aina tiedä, mitä tulee karttaa, mitä ei. Sen vuoksi usein joutuu väärälle tielle. Mitä sanotte lehtori tanssista, esimerkiksi, hyväksyttkö sitä?

--En. Minä en hyväksy tanssia. Se on tyhjää ajanviettoa, josta ei ole mitään hyötyä, päinvastoin. Kiihottaa usein turhamaisuutta ja muuta paha.

--Luuletteko lehtori, että minussa jo on turhamaisuutta? Lehtori vähän hymyili ja katseli hänen hattuaan, hänen leninkiään. Selmaa hävetti, että ne olivat niin vaaleita ja koristeltuja.

--Vähän pelkään sitä. Mutta te voisitte sen taipumuksen voittaa, kun vain tahdotte.

--Minä tahdon, aivan varmaan minä tahdon.

Selma ei tanssinut sinä päivänä ollenkaan. Toverit tahtoivat väkisin viedä häntä rinkiin ja eräs miesoppilas, joka aina oli ollut hänelle erittäin huomaavainen, tahtoi tietää syytä.

Hän piti sitä pahana. Aikoi vastedes välttää turhamaisia huveja, ne eivät sovellu sille, joka asettaa elämänsä päämäärän korkealle.

Siitä syntyi väittely, joukko tovereita tuli ympärille kuuntelemaan. Selma puhui jalosti heidän mielestään, useat lyöttäytyivät hänen seuraansa, katselivat syrjästä, kun toiset tanssivat, vaan eivät menneet enää mukaan.

Lehtori Hellman sen huomasi, Selma oli varma siitä, sillä hän useasti katsoi heitä kohti siellä muiden opettajain kanssa puhellessaan.

Kotiin tultua Selma heti purki hatustaan koristeet pois ja seuraavana päivänä hän pani yksinkertaisimman leningin päälleen ja kampasi hiukset otsalta sileäksi.

Mutta minkätähden ei lehtori Hellman kysynyt häneltä ainoatakaan kertaa uskontotunnilla ja minkätähden hän vältti katsomasta häneen päinkään? Oliko suuttunut jostain? Vaan mistä? Selma ei voinut ymmärtää syytä, hän tuli kuitenkin levottomaksi.

Hän meni seuraavalla väliajalla eteiseen, jolloin lehtori menisi naistenpuolelta pois. Oli etsivinä jotain nuttunsa taskusta ja seisoi puoleksi selin lehtoriin.

--Ellei hän nyt mitään sano, on hän varmaankin vihainen, arveli Selma tyhjää taskua kopeloidessaan.

He sattuivat olemaan kahden eteisessä. Selma kuuli, kuinka lehtori pani kalosseja jalkaansa, pysähtyi sitten ja kääntyi häntä kohti. Mutta hän

ei ollut tietääkseenkään, alkoi vain etsiä toista taskua.

--Neiti Varén, lausui lehtori Hellman ja äänessä oli jotain outoa.

--Minulla olisi teille kirje.

Se oli samassa Selmalla kädessä, ja hän katseli sitä, aavisti jotain, kävi punaiseksi, koetti puhua, mutta ei saanut sanaakaan suustansa.

--Antakaa minulle vastaus niin pian kuin suinkin.

--Kyllä, kuiskasi hän vastaan ja pisti kirjeen kätköön, sillä tovereita ryntäsi luokalta eteiseen.

Kello oli vasta kaksitoista, tunnin päästä hän vasta pääsisi kotiin. Niin kauan hän ei jaksanut odottaa, vaan meni istumaan pöytänsä luo, vetäisi laatikon auki ja sujautti kirjeen salavihkaa sinne. Kumarassa pöytänsä ylitse hän sai tuotapikaa sitä silmäilyksi ennenkuin tunti alkoi.

Se oli monta arkkia pitkä. Kristillisen avio-elämän merkityksestä oli alku--sitä kesti sivu sivulta. Selma käänsi lehtiä, silmät lensivät ylhäältä alas, toiselta puolelta toiseen, kunnes vihdoin tarttuivat kiinni viimeiseen. Siellä hän löysi mitä oli odottanutkin. Siellä oli kirjeen varsinainen tarkoitus selvin sanoin lausuttuna.

»Ja nyt kysyn tieltä, neiti Selma Varén, tahdotteko tulla minun aviopuolisokseni. Tahdotteko uskoa elämäne ja tulevaisuutenne minun haltuuni? Tarvitseeko minun mainita, ettei luottamuksenne varmaankaan joutuisi häpeään. Olen vakiintunut mies, minulla on siveellinen maailman katsantotapa, koko elämäni on rakennettu tukevien periaatteiden perustukselle. Velvollisuuteni koetan aina täyttää, niin suuressa kuin pienessäkin, ja siinä suhteessa voin sanoa, että asetan itselleni mitä ankarimmat vaatimukset.»

Selman rinta kohoili--hän työnsi laatikkonsa kiinni. Tunti alkoi. Lehtori Korner seisoj jo luokan edessä. Tutkittiin kasveja, mutta Selma oli kuin unessa koko tunnin, ei seurannut opetusta eikä viitannut. Onneksi ei lehtori Korner häneltä monta kertaa kysynytäkään.

Kotiin mennessä vei Selma Annin erilleen.

--Et usko, mitä minulla on sinulle kerrottavaa. Tule heti syötyä minun luokseni.

--Kerro nyt jo, muuten kuolen uteliaisuudesta.

--En kerro, ennenkuin sitten vasta.

--Sano edes, ketä se koskee.

--Kylläpähän kuulet.

Anni ei malttanut rehellisesti syödä sinä päivänä. Hän oli kuin tulisilla hiilillä. Selma oli vielä pöydässä, kun hän jo saapui.

Hän sai odottaa hyvän aikaa. Selaili albumia ja kirjoja Selman kamarissa ja ihmetteli, mitä salaista Selmalla mahtoi olla kerrottavanaan. Jotain merkillistä, sen hän oli huomannut Selman koko olemuksesta.

Vihdoin viimein hän siihen tuli itsekin ruokasalista.

--Joudu nyt, Selma kulta, minä täällä olen odottanut sinua vaikka kuinka kauan.

Selma antoi äänettömästi päästä kirjeen hänelle käteen ja asettui katsomaan, minkä vaikutuksen se matkaan saisi.

Anni huudahti, kun näki allekirjoituksen. Hän arvasi kohta, mitä kirje merkitsi. Luki ja ihastui, että silmät säihkyivät, luki eteenpäin, lausui ääneen parhaimmat paikat ja innostui lopulta niin, ettei tiennyt, mitä sanoa.

--Sinä onnen lapsi!

Hän puristeli Selmaa, itki ja nauroi, ja puristeli taas.

--Sanoinhan minä sen, sanoinhan, että hän on sinuun rakastunut. Jokos nyt uskot. Voi, voi, sinua Selma! Kun saat parhaimman miehen maailmassa. Ellet sinä tule onnelliseksi, niin ei sitten kukaan. Onnen myyrä, mikä olet!

Hän painoi Selman käsiä kasvoilleen, pudisteli häntä, esti hänen polveaan ja kätki viimein nyyhkien ja nauraen silmänsä hänen hartioitaan vasten.

--Eikö sinusta ole kuitenkin kummaa, että lehtori Hellman--ajattele: lehtori Hellman, pyytää minua vaimokseen?

--No, ei ollenkaan kummaa, ei ollenkaan. Ketä sitten, ellei sinua? Minusta te juuri niin hyvin sovitte toisillenne. Hän etevin ja parhain miehistä, sinä naisista.

--Niin, vaan olenhan minä sentään niin lapsellinen ja kokematon vielä. Ja mitä sinä sanot, etevin ja parhain! Sinun silmissäsi, kenties--

--Ja myös muiden. Luuletkos, että lehtori Hellman olisi sinua kosinut, ellet olisi hänenkin silmissään ensimmäinen kaikista.--Ei, mutta mitähän Nanni sanoo, kun saa pitkän nenän. Kyllä sitä harmittaa.

--Ole nyt vai! Ronninmäellä ei ollut tietääkseenkään lehtori Hellmanista, Kornerin kanssa vain metsiä kulki kasveja etsimässä.

--Kun näki, ettei ollut mitään toivoa lehtori Hellmanin suhteen. Luuletko, että hän muuten välittäisi Kornerista. Tuosta tuommoisesta tunkion nuuskijasta.

--Hyi, Anni, kuinka sinä puhut!

--No sano, oletko koskaan kuullut Kornerin puhuvan mistään korkeammista aatteista? Ja tiedätkös, minä pelkään, ettei hän pane suurta arvoa uskonnollekaan. Katsopas vaan, kuinka hajamielisenä hän aina seisoo rukouksissa. Minä olisin hirveän levoton, jos sinusta tulisi Kornerin vaimo, sillä mitä tukea hänestä olisi ajan pitkään? Epäilen, voisiko hän pysyä edes uskollisenakaan.

--Älä, herran tähden, puhu niin kovaa, jos kuka kuuntelisi seinän takana.--Kyllä sinä muuten olet oikeassa, en minä suinkaan uskaltaisi mennä Kornerille, en millään ehdolla maailmassa.

Koko iltapäivän mietiskeli Selma kaikki tunnit luokalla istuessaan, miten hän sepittäisi vastauksensa lehtori Hellmanille. Kotiin tullessa illalla se oli hänellä jotakuinkin päässä. Konseptin hän sentään ensin kirjoitti.

Valitsi sitten sileimmän ja puhtaimman paperiarkin, johon alkoi:

»Korkeasti kunnioitettava Herra Lehtori!«

Mutta K oli vähän vino; hän siirsi sen arkin syrjään ja otti toisen.

Siihenkin tuli jotain vikaa ja kolmanteen samoin. Kahdeksan arkkia meni sillä tavoin hukkaan, mutta yhdeksännestä tulikin sen sijaan komea. Kirjoitus tasaista ja kaunista, hän katseli sitä läheltä ja kaukaa.

»En ole ansainnut tätä onnea, Jumalan suuresta armosta se on osakseni tullut.»

Siihen kohtaan hän varsinkin oli tyytyväinen. Hellman kun oli uskonnon opettaja, muuttui Selmankin huomaamattansa yhtäkkiä erinomaisen uskonnolliseksi. Ja periaatteiden, velvollisuuksien ihminen hän myös tahtoi olla samoin kuin Arnold.

Hellmanin ristimänimi oli näet Arnold. Selma opetteli sitä jo lausumaan ja koetti saada sille mitä kauniimman soinnun. A:n hän veti hyvin pitkäksi, ja o:n, jonka hän äänsi puolittain u:na, hän myöskin venytti. Sillä tavoin hän Arnoldista sai jotain tähän tapaan: Aaaam-uooldd.

»Olen vielä nuori ja kokematon,» niin oli kirjeen lopussa, »mutta luottaen Teidän apuunne ja ohjaukseenne uskallan kuitenkin ottaa vastaan vaimon kalliit velvollisuudet.»

Hän pani kirjeen Erkon »Tietäjän» sisään ja kääri sen paperiin. Tunnin loputtua hän vei kirjan lehtorille käteen kaikkien nähden.

--Lehtori pyysi minulta kerran »Tietäjää» lainaksi, tässä se olisi.

Lehtori otti kirjan, kiitti, ja meni menojaan. Ei katsonut Selmaan ollenkaan.

--Pahastuiko hän? kysyi Selma Annilta, vai eikö hän arvannut, että siellä oli kirje sisällä. Olisiko minun pitänyt ehkä lähettää se? Taikka odottaa portailta ja siinä joten kuten pujauttaa se hänen käteen?

--Eikö mitä. Laita itsesi vaan nätiksi, tänä iltana hän on luonasi.

--Nätiksi? Ei, päinvastoin, siinä tapauksessa niin yksinkertaiseksi kuin suinkin. Luuletko, että lehtori Hellman hyväksyy turhamaisuutta naisissa?

--Vaikkei hyväksyisi, mutta miellyttää se häntä kuitenkin. Luuletko, että olisi rakastunut sinuun, ellet olisi muita kauniimpi, ja ellet olisi komein kaikista tytöistä?

--Vaan puvun suhteen--

--Niinpä niin, puvunkin suhteen. Hiuksista alkaen. Annapa tänne, kun minä ne käherrän taas otsalta.

--En minä, ihan varmaan hän ei siitä pidä.

--Kas nyt taas, kun väittelee turhia. Minä sanon sinulle, että olkoon miehillä minkälaiset periaatteet hyvänsä, niin kauniit ja komeat naiset niitä, vaan miellyttävät, ei rumat eikä huonosti puettut, vaikka olisivat enkeleitä sydämen puolesta. Olen minä sen niin monta kertaa pannut merkille. Meidän pitäjässäkin oli apulaispappi, aivan kerettiläinen ja niin ankarasti jumalinen kuin ikinä olla saattoi. Pappilan Emilia neiti, joka oli tavattoman hiljainen ja vakava tyttö, rakastui häneen. Mutta luuletkos, että apulainen hänestä huoli? Ei ollenkaan! Ja juuri sen vuoksi, että Emilia oli vaatimaton koko olennossaan ja kävi aina yksinkertaisissa, kotikutoisissa vaatteissa. Mutta kas vallesmannin Natta neiti, se miellytti. Mitä varten? Kun tukka aina oli käherrettynä otsalla, ja kun kaikki leningit tehtiin Helsingissä, viimeisen muodin mukaan. Ja kun hän oli iloinen ja mielisteli kaikkia herroja. Apulaisesta hän ei välittänyt vähän vähääkään, pappansa kirjuriin oli rakastunut, mutta kun näki, ettei siitä miestä kumminkaan tullut, niin

apulaiselle sitten meni yhtäkaikki. Semmoisia ne ovat herrat, niin yksi kuin toinenkin. Enkä usko että lehtori Hellman siinä tekee poikkeuksen, olkoon puheissaan kuinka ankara tahansa.

--Tekee, olen varma, että tekee. Selma oikein punastui.

--No, tehköön. Mutta käherrettynä sinulla oli hiukset, kun hän sinuun rakastui ja nyt emme rupea niitä muuttelemaan. Sitten rouvana saat heittää sileäksi, jos miehesi niin tahtoo, mutta seuraa nyt kiltisti minun neuvoani.

Selma antoi myöten. Hiukset käherrettiin ja sininen leninki tuli päälle.

--Ompelijan kunnosta se usein riippuu miesten rakkaus, tuumaili Anni Selmaa laitellessaan.

--Älä, hyvä Anni, puhu tuolla tavalla, se minua niin vaivaa.

--No, no. Saatan kait minä olla puhumatta, mutta kyllä asia niin on yhtä kaikki.--Nyt sinä jo olet kuin toinen ihminen. Katsopas peiliin! Kun hän vaan tulisi, ennenkuin ehtivät suoristua.

Hän tuli. Astui vakavana ja suorana, aivan yhtä tyyneesti kuin seminaariinkin käydessään, ehkä sentään hiukkaista kiireemmin.

Ikkunasta he hänet näkivät. Anni sieppasi nuttunsa käsivarrelleen ja juoksi toista tietä pois, talon huoneiden läpi.

Selma jäi odottamaan. Hän seisoj pöydän luona, nojasi kädellään pöytään ja oli vuoroin punainen, vuoroin valkoinen. Miten hänen tuli käyttäytyä, mitä sanoa, kuten olla?

Mutta hän pääsi pian kaikesta huolesta. Lehtori Hellman otti häntä heti kohta vyötäisistä ja suuteli arastelematta. Vei sitten rinnalleen istumaan sohvaan, sanoi häntä Selmakseen ja sinuksi ja hyväili häntä.--

Selma ei paljon näille ilmoille tajunnut, niin hän oli hämillään ja sekaisin. Se oli tullut niin äkkiä kaikki. Lehtori Hellman, jota hän niin kauheasti oli kunnioittanut, jota kaikki oppilaat pitivät puolijumalana--hän heidän uskonnon opettajansa, heidän ohjaajansa istui nyt tuossa sulhasena hänen rinnallaan, aivan kuin olisi ollut joku muu tavallinen mies! Ja lähestyi häntä tunteilla, joilla ei tähän saakka vielä yksikään mies ollut häntä lähestynyt. Ne heräsivät hänessäkin--nuo hyväilyt vaikuttivat kuin tulikipinät hänen elimistöön.

Puhe taukosi, Hellman vaan kuiskaili jotain silloin tällöin. Selma oli illan kuluessa muutamia kertoja saanut lausutuksi Aarnold.

Mutta nyt oli jo myöhäistä, tunnit olivat vierineet heidän huomaamattansa. Hellman katsoi kelloaan ja hymyili.

--Ai, ai--!

--Ei sinun enää tarvitse mennä seminaariin tunnille, hän sanoi jäähyväiset otettuaan. Aamupäivällä teemme visiitin johtajan luona ja ilmoitamme hänelle kihlauksemme, tovereillesi saat antaa tiedon, milloin vain tahdot.

Seuraavana päivänä tuli Selma huomaamaan, mistä merkityksestä tämä kihlaus hänelle oikein oli. Toverit tulivat häntä onnittelemaan ja osoittivat jo tervehtiessään niin suurta nöyryyttä ja kainoa ihailua, että Selmaa ensin kummastutti. Mutta hän huomasi samassa, mikä siihen oli syynä. Olihan hän lehtori Hellmanin morsian ja semmoisena siis osallinen siihen kunnioitukseen, jota häntä kohtaan tunnettiin. Hän oli yhtäkkiä noussut heidän silmissään, he katsoivat häneen ylös kuin

johonkin korkeampaan olentoon ikään. Heidän silmänsä seurasivat hänen pienimpiäkin liikkeitään ja kaikissa niissä kuvastui harrasta ihmettelyä. Selman koko olemus myös muuttui aivan kuin itsestään kahta arvokkaammaksi entisestään. Mutta hän oli ystävällinen ja hyvántahtoinen kaikille, ei kukaan voinut sanoa häntä ylpeäksi tai mahtavaksi. Hän istui yksin huoneen perällä sohvassa, mutta hän oli istunut siinä jo heidän tullessaankin. Toverit asettuivat loitommalle, hän vaati heitä lähemmäksi, joku siirtyi hiukan pöytää kohden, mutta useimmat pyrkivät vain taakse päin. Annikin istuutui hymyilevänä ja onnellisen sinne vallan ovensuuhun, Hilma Veijolan tuolin reunalle.

--Anni, mitä varten sinne. Tule tänne sohvaan, onhan täällä tilaa.

--Tässä toki on niin hyvä olla, sanoi Anni ja piti paikkansa.

Samaan suuntaan oli hänen kihlauksensa vaikuttanut seminaarin johtajaan ja opettajattariinkin. Hän oli yhtäkkiä siirtynyt oppilaan asemasta pois ja istui nyt saman arvoisena heidän seurassaan.

--He ihmettelivät, etteivät olleet mitään huomanneet.

--Mutta lehtori Hellman osaa niin mainiosti hallita itseään, nauroi johtajatar.

Lehtori Hellman hymyili vain heille. Muutaman minuutin he istuivat itsekunkin luona, eikä Selman tarvinnut monta samaa lausua, Aarnold piti huolen keskustelusta heidän puoleltaan. Mutta salavihkaa he loivat silmänsä aina Selmaan, ja heistä tuntui, kuin vasta nyt olisivat oikein huomanneet, kuinka suloinen hän todella oli ja kuinka hienosti hän käyttäytyi.

Aarnold määräsi mihin heidän aina tuli mennä ja milloin. Hänestä myöskin riippui, kuinka kauan viipyivät kussakin paikassa. Välistä hän antoi vain silmillään merkin poislähdöstä, välistä taas tuli hänen luokseen ja sanoi:

--Emmekös jo lähde, Selma?

Ja Selma oli silloin heti valmis.

Yleinen mielipide sekä oppilailta että opettajilla oli, että he sopivat erinomaisen hyvin toisilleen. Lehtori Hellman oli järkevä, voimakas ja päättäväinen, hän oli mies, sanan täydellisessä merkityksessä.

Selma taas tunteellinen, suloinen, älykäs, hieno. Mutta samalla hän oli hentoja taipuvainen: oli nainen.

Hellman oli vankka vahva honka, joka pysyi pystyssä myrskyjenkin pauhatessa. Selma kukoistava köynnöskasvi, joka sen ympäri kietoutui. Honka oli köynnöksen tukena, köynnös hongan kaunistuksena.

Ihmiset ennustivat onnea, tulevaisuus häämöitti edessä täynnä lupauksia ja hyviä enteitä.

II

Joulun aikaan oli Selma tullut nuorena rouvana seminaari-kaupunkiin. Koti oli hyvässä kunnossa häntä odottamassa. Kolme huonetta heillä oli, yksi Aarnoldille, toinen hänelle ja kolmas vieraita varten. Sitä paitsi oli heillä keittiö, jossa palvelija asui.

Huonekalut olivat uusia, puleerattuja. Niitä tuli varoa, sanoi Arnold, ei pyyhkiä kostealla rievulla, etteivät himmenisi. Ruokakaappi oli erittäin komea. Se oli maksanut sata markkaa. Ja Arnold näytti sisustaa. Kellertävillä hyllyillä oli joukko porsliini- ja lasi-astioita, tusina kutakin lajia, ilmoitti hän.

--Täytyy laittaa paperit hyllyille, sanoi Selma, ja oli hiukan olevinaa, että hän sen keksi.

--Se on totta, se, myönsi Arnold.

Selma päätti leikata ne kauniille koukeroille. Hän tiesi osaavansa. Kotona oli hän useasti saanut leikata niitä mammalleen.

Mutta kaikessa muussa hän oli tykkänään oppimaton. Koulun lopetettua hän oli tullut seminaariin, milloin olisi hänellä ollut aikaa harjaantua taloustöihin? Hän olisi tahtonut siirtää häitä kesään, voidakseen kevään kuluessa opiskella kotona, mutta Arnold ei siihen suostunut, tahtoi saada Selman kokonaan omakseen niin pian kuin mahdollista.

--Tarvitseeko naisen tosiaan opiskella talouden askareita? Luulisin, että se taito on hänellä jo luonnossa. Ei muuta kuin tarttuu kiinni vain.

Selmaa kuitenkin pelotti. Hän oli ostanut kokkikirjan varoilta. Se oli hänen ainoa turvansa.

Johtajan rouva oli Arnoldin pyynnöstä hankkinut heille palvelijan. Hänen nimensä oli Miina; oli tottunut laittamaan ruokia, osasi leipoa, silittää vaatteita, y.m.

--Mutta ruuan laitto kuuluu oikeastaan emännälle, sanoi Arnold. Ei sitä piian huostaan sovi jättää. Se tapa täytyy ottaa meidän taloomme heti alusta alkaen.

--Pyytäisinköhän Miinaa neuvomaan minua? kysyi Selma.

--Ei millään muotoa, Selma kulta, kuinka voit semmoista ajatellakaan. Mitä arvoa sinulla olisi emäntänä, jos piikasi näkee sinut oppimattomaksi? Kysy ennemmin muilta rouvilta semmoista, jota et tiedä. Mutta tarvinnetko sitäkään. Eikö siellä kokki-kirjassa ole kaikki tarkkaan selitettynä?

--Onhan siellä. Jos sitten koettaisin sen mukaan.

--Kaiken mokomin. Äläkä anna hänen siellä huomata mitään epäröimistä.

Tuolla yhdentoista aikaan tuli Miina kysymään mitä laitettaisiin päivälliseksi. Hän oli jo pessyt astiat aamiaisten jälkeen.

Selma oli arvellut, ettei hän vielä ensimmäisenä päivänä itse keittäisi päivällistä, määräsi ainoastaan ja antaisi hänen valmistaa. Oli kysynyt Arnoldilta kävisikö se laatuun.

--No, miksei, oli Arnold vastannut. Voithan sinä orienteerata itseäsi yhden päivän.

Sen vuoksi hän nyt olikin aivan huolettomana. Aikoja ennen aamiaista hän jo oli tuumannut valmiiksi, mitä määräsi laitettavaksi.

--Tänä päivänä keitetään lipeäkalaa ja hernesoppaa, hän ilmoitti Miinalle.

--Ei niitä saa ostaa lipeäkalaja täällä.

--Saa. Minä juuri luin »Keski-Suomessa». Niitä on monessa puodissa kaupan.

--Niin, vaanpa valmistettuja.

--Ei valmistettuja, tietysti. Kodeissahan ruoka aina valmistetaan. Miinan silmät repesivät auki. Selma seiso suorana ja arvokkaana hänen edessään; puolta päätään hän ainakin oli Miinaa pitempi, sekin oli suureksi eduksi.

--Arvelen, että jos ostaisimme viidenkymmenen pennin edestä, siitä saisimme ehkä kahdesti laittaa päivällistä.

Miina puhkesi nauramaan.

--Ei, hyvä lehtorska, ei se käy. Niitä täytyy ensin pitää lipeässä vuorokauden tai pari vähintään ja sitten lioittaa vedessä, ennenkuin niitä voi keittää.

Ja Miina nauroi, että hytkähteli, koetti talttua, pani kämmenensä suun eteen, mutta nenän kautta tyrski pidätetty nauru kahta hullummin ilmoille. Eikä auttanut muu, kuin lähteä keittiöön ja antaa täysi valta halulleen: hän hahatti niin, että oli katketa, silmistä juoksi vesi ja sydänalaa koski.

Selma oli punastunut aina ohimoita myöten. Hän kääntyi ikkunaan päin ja katseli kadulle. Kun Miina oli mennyt keittiöön, hän kiiruhti ottamaan kokki-kirjaansa esille.

Aivan oikein, niin oli, kuin Miina sanoi. Mutta niitä voi myöskin laittaa toisella tavalla. Voi pitää sekaporossa, ja siitä ei varmaankaan Miina tiennyt mitään. Hän päätti laittaa niitä sillä tavalla jonkun päivän kuluttua, näyttääkseen, ettei hän osaamaton ollut. Mutta kuinka selittäisi hän erehdyksensä tänään?

Hän päätti olla puhumatta siitä mitään, sillä tavoin se ehkä parhaiten unohtuisi. Päivällisestä täytyi kumminkin pitää huolta. Hän lujensi mieltään, nosti päänsä pystyyn ja meni keittiöön.

--Laitetaankin vain hernesoppaa ja pannukakkua.

--Laitetaan!

Miina oli jo vallan tyyntynyt, suupielissä vielä vähäisen nytki, mutta Selma ei ollut sitä huomaavinaan.

Kello löi yhtä. Aarnold tuli kammaristaan.

--No, pikku eukkoseni, joko sinä annat päivällistä?

--Minä menen katsomaan.

Hän painoi keittiön oven kiinni jälkeensä ja läheni hellaa, jonka luona Miina puuhaili.

--Onko ruoka pian valmista?

--Ei toki hetikään. Millä ajalla se olisi ehtinyt. Herneet, jotka sietävät kiehua ainakin kolme tuntia.

Kolme tuntia! Selman sydän kouristi.

--Milloinkahan se sitten joutuu?

--Tuolla neljättä käydessä, ei ennen mitenkään. Hän palasi Aarnoldin

luokse.

--Vasta neljättä käydessä voimme saada päivällistä.

--Ohhoh!

Hän katseli kelloaan ja näytti tyytymättömältä. Selma ei tiennyt, mitä sanoa.

--No niin, sitä ei nyt voi auttaa tällä kertaa. Hän pisti kellon taskuunsa ja vetäisi Selman luokseen. Vastedes pitää pikku vaimoni huolta siitä, että ruoka on säännölliseen aikaan pöydässä. Aamiainen kello 9, päivällinen kello 1.

Hän suuteli Selmaa ja naurahti, kun näki hänellä olevan kyynleet silmissä.

--Sinä kyllä totut, älä ole milläsikään. Mutta tästä näet, ettei ole palvelijan varaan jättämistä.

Hän suuteli vielä kerran Selman punastunutta poskea ja lähti.

Ei ainoatakaan nuhteellista sanaa hän lausunut, mutta Selma tiesi, että hän Aarnoldin mielestä oli laiminlyönyt tehtävänsä, koko hänen olemuksensa sen ilmaisi, yksin syleilyssä ja suutelussakin sen tunsu.

Hän oli pahoillaan, mutta päätti, ettei se enää toista kertaa tapahtuisi. Päivällinen pantaisiin vastaedes tulelle heti aamiaisen jäljestä. Ja sittenpä kumma ellei joutuisi.

Selman ajatukset pyörivät tästä lähtien alituisesti ruuan laitossa. Hän luki kokki-kirjaa salaa, ettei Miina älyäisi; keittiössä hän koetti näyttää varmalta ja tottuneelta, vaikka sydämessään epäili joka ainoata toimenpitoaan. Ja kuinka monta kertaa hän sai punastua, kuinka monta kertaa niellä harmin kyyneleen, kun Miina tirskei hänen selkensä takana tai ivallisesti nyrpisti huuliaan jollekin erehdykselle!

Niinkuin silloin, esimerkiksi, kun hän keitti imelääsoppaa. Suurustetaan lusikallisella perunajauhoja, luki kokki-kirjassa. Hän otti perunajauhopussin käteensä, lusikan toiseen ja meni hellan luokse.

Miina katsoi syrjäsilmin,--Niinkö luuli ettei hän tätä tietäisi?

Soppa kiehui poristen, veskunat ja ryynit hyppelivät ja liemi räiskähti aina väliin kastrullin laidan ylitse. Selma otti lusikallisen jauhoja pussista ja hämmensi soppaan.

--Kauhistus! Ne menivät paakuiksi! Hän hämmensi ja hämmensi, koetti kiertää, koetti vispata. Käytti vuoron lusikkaa, vuoron kapustaa. Ei tullut apua. Valkoisia paakkuja oli soppa aivan täynnä. Tuskan hiki nousi hänelle otsaan. Hän ei uskaltanut katsoa Miinaan päin. Lieneekä hän jo huomannut onnettomuutta? Jos koettaisi saada niitä pois? Hän otti muutamia kapustaan ja viskasi ne vierellä olevaan vesipataan. Mutta niitä uiskenteli siellä lukemattomia, eivätkä ne näyttäneet vähentyvän.

Ja kello oli jo neljänestä vailla yksi. Tuossa paikassa tulisi Aarnold ruokasaliin. Mitä oli tehtävä? Hänen avuttomat silmänsä etsivät vihdoin Miinaa. Tämä vain seisoj selin, leikkasi leipää koriin eikä ollut hänestä eikä sopasta tietävinäänkään.

--Miina hyvä, tulkaas katsomaan. Mikähän näissä jauhoissa oli, kun ne menivät paakuihin?

--Milläs tavalla te ne sinne panitte?

--Lusikalla vaan otin pussista ja kaasin.

Jo ilmestyi Miinalla taas tuo ivallinen nyripistys suupieliin.

--Eihän sitä milloinkaan pidä niin tehdä. Perunajauhot pitää ensin kastella kylmässä vedessä ja sitten ne vasta hämmennetään soppaan.

--Voi, kun minä en muistanut--

Hänen olisi pitänyt sanoa, ettei tiennyt. Mutta Aarnold oli häntä varoittanut ilmoittamasta taitamattomuuttaan.

--Mitäs nyt tehdään? Tätä on mahdoton viedä pöytään. Miina keksi neuvon.

--Kieheutetaan maitoa. Minä juoksen leipurista pullia.

Hän kaasi sopan pois, pesi kastrullin ja pisti maidon tulelle. Selma seiso vieressä ja katseli. Oli nolo, hävetti kovasti. Mutta hän koetti sitä peittää.

Kertoi sitten pöydässä Aarnoldille, kuinka sopan oli käynyt. Teeskenteli leikillisyyttä ja pakotti huulensa hymyyn.

Mutta Aarnold kuunteli totisena. Katsoi alas lautaseensa eikä virkkanut mitään. Selmalta hymyileminen loppui. Hän kiusaantui sanomattomasti. Olisiko pitänyt olla kertomatta--?

--Siinä tarventyivät sitten kaikki aineet?

--Niin meniväthän ne.

--Hm...

--Ei siinä sentään tullut kuin noin markan vahinko.

--Asiaa se on sekin.

Ja sitten hän ei enää puhunut mitään koko päivällisaikaan.

Silloin he olivat olleet kolme viikkoa naimisissa. Selma tunsi kummallisen kouristuksen kurkussaan. Maitoon putosi kyynel hänen silmistään, mutta Aarnold ei sitä huomannut, söi vain vakavan näköisenä.

Lopetettuaan hän antoi kellonsa Selmalle käteen.

--Herätä minut sitten, kun kello on kymmenen minuuttia vailla kolme.

Hän lähti kammariinsa. Ei silittänyt poskea, ei suudellut, eikä lohduttanut häntä ainoallakaan sanalla.

Miina korjasi ruokia pöydästä. Selma istui sohvassa toisella puolen huonetta ja katseli mekaanisesti kelloa sylissään.

--Ei ainoatakaan sanaa--

Jos Aarnold olisi tiennyt, kuinka raskas mieli hänellä oli niin varmaan hän olisi jotain virkkanut. Mutta miksi ei tiennyt. Häneltä ei milloinkaan jäisi huomaamatta, jos Aarnold olisi pahoillaan.

Ensi kerran tunsi Selma pelkoa tulevaisuudesta. Hän oli kuullut paljon onnettomista avioliitoista ja hänelle oli sanottu, ettei maailmassa voinut olla mitään kauheampaa. Mutta tähän asti ei hänessä ollut herännyt pienintä ajatustakaan siitä, että heidän avioliittonsa voisi tulla onnettomaksi. Kuinka se olisi mahdollista? Aarnold ei koskaan rupeisi juomaan, eikä olisi uskoton, niinkuin monet muut miehet. Ja

velvollisuutensa perheen isänä hän aina täyttäisi.

Mutta--? Voisivatko he sittenkin tulla onnettomiksi? Elleivät he sopisi toisilleen? Ellei Arnold häntä oikein rakastaisikaan?

Niin kylmä ja kova hän oli äsken pöydässä. Niin välinpitämätön hänestä. Yhden markan vahinko häntä harmitti niin, että antoi hänelle tylyjä sanoja,--mitä sitten, jos suurempi syy sattuisi!

Nyt hän oli yksin, nyt hän sai itkeä rauhassa. Häntä palelsi, hän kietoi saalin ympärilleen, heittäytyi pitkälleen sohvalle ja nyyhkytti. Vakuutti kyllä itselleen, että hän oli onnellinen, ettei hänellä ollut mitään syytä itkeä, muuten hän vaan--kun oli paha mieli, ja kun täytyi itkeä.

Oikeastaan hän itki omaa taitamattomuuttaan, omaa kykenemättömyyttään, niin sitä hän itkikin. Arnold oli niin hyvä, niin liian hyvä. Hänen olisi pitänyt saada erinomainen vaimo. Taitava, oppinut, parhain kaikista.

Häntä olivat seminaarissa pitäneet niin etevänä. Miksi hän oli nyt yhtäkkiä tullut typeräksi, kunnottomaksi? Sillä typerä ja kunnoton hän oli joka ainoa uusi päivä toi hänelle todistuksia siitä. Kolmessa viikossa oli hän menettänyt kaiken luottamuksen itseensä. Ennen ei epäillyt milloinkaan.

Hänelle tuli seminaari mieleen. Luokkahuoneet, portaat, eteinen. Edellisenä päivänä olivat kulkeneet siitä ohi, hän oli katsonut ylös ikkunoihin. Siellä ei näkynyt mitään, mutta hänelle juotui mieleen koko iloinen, uhkuva elämä siellä. Huokaus pääsi rinnasta, hänen täytyi kääntää päänsä pois.

Oli väitetty että seminaarin oppilaita vangittiin liian paljon, ettei heille suotu vapautta. Selma oli itsekin oppilaana usein puhunut siihen tapaan.

Mitä turhia! Heitäkö olisi puuttunut vapautta. Väliaikoina he saivat tehdä mitä ikinä halusivat, ei yksikään silmä heitä vartioinnut. Saivat tulla, mennä, kysymättä keneltäkään. Ei tarvinnut kenellekään tehdä tiliä, jos esimerkiksi hame sattui repeytymään, josta voi olla monen markan vahinko.

Mutta nämä olivat pahoja ajatuksia. Hän kiskaisi itsensä niistä irti, nousi ylös ja valeli silmiään kylmällä vedellä. Ne veristivät vielä, kun hän katsoi peiliin. Huomaisiko Arnold sen, ja kysyisikö, mitä hän on itkenyt? Hän lankeaisi kaulaan silloin ja kertoisi kaikki, Arnold lohduttaisi häntä ja hyväilisi. Ja sitten hän olisi taas onnellinen.

Mutta Arnold ei huomannut mitään. Hän nukkui vielä raskaasti, kun Selma meni häntä herättämään. Eikä tahtonut selvittää unestaan, nousi istumaan, haukoitteli, kysyi kelloa. Se oli jo pikkuisen yli kolme.

--Et herättänyt minua ennen kolmea, minullahan on kolmelta tunti.

Ei siitä asiasta sen enempää puhuttu. Mutta myöhempänä illalla, kun Selma sattumalta meni keittiöön, siellä istui eräs tuttava Miinan luona. He hiljaa supattelivat keskenään ja tirskuivat, vaan hänet älytty ään he lakkasivat kuin naukaan ja kävivät nähtävästi hämilleen. Selma kyllä ymmärsi, mistä he olivat puhumassa. Hän punastui, kun tuo vieras piika loi häneen silmänsä, sillä hän luki katseessa jonkunlaista pilkallista halveksimista.

Arvatenkin tuo juttu leviäisi ympäri koko kaupungin, kaikki nauraisivat hänelle ja toiset rouvat ihmettelisivät hänen typeryyttään.--

Joitakuita aikoja oli kulunut, kun Aarnold eräänä päivänä sanoi, että heitä oli pyydetty illalla Laurelliin. Sinne tulisi muitakin, kaikki toverit perheineen olivat kutsutut ja ehkä joitakuita seminaarin ulkopuoleltakin.

Selma ei oikein tiennyt, kuinka hän pukeutuisi, ollakseen muiden mukaan. Ajatteli kumminkin hienon, vaalean lenkinsä sopivaksi, koska kerran oli pidot. Missäpä hän sitä muutenkaan käyttäisi.

Se oli somasti tehty ja vallan uudenaikainen, pitkä ja kaitainen, sametilla koristeltu. Hän katseli itseään mielihyvällä peilissä ja käherteli hiuksensakin taas monesta aikaa otsalta. Tietysti hänen tuli olla hieno, koska ensi kerran ilmestyi rouvana suurempaan seuraan. Valkoinen töyhtö päälle, hiukan kallellaan toiselle sivulle, teki mahdolloman hyvän vaikutuksen.

Aarnold tarjosi hänelle käsivartensa. Tiellä johtui mieleen Almanzor ja Zuleima, mutta sivumennen vain. Oikeastaan häntä kammotti tuo vieras, outo seura. Ja rouvat, joiden parissa hänen tuli istua. Rouvia hän aina oli kummallisesti pelännyt ja väistynyt heidän näkyvistään niin paljon kuin mahdollista. Niillä tavallisesti oli niin terävät silmät, ne näkivät kaikki viat ihmisessä ja kaikki heikkoudet. Itse he olivat nuhteettomia.

Nyt hänkin oli rouva, hänenkin tuli olla täydellinen ja nuhteeton. Tietää kaikki, olla kaikesta varma, arvostella kaikkea, päättää kaikesta. Ja juuri nyt oli hän niin epävarma, niin sekaantunut, niin tykkänään pois tolalta, pois omasta itsestään.

Tervehdyksiä, valoa, huoneet täynnä ihmisiä, muutamat tuttuja, toiset ventovieraita. Kylmiä, tarkastavia silmiä, kohteliaita kumarruksia.

Hän tuli tajuihinsa vasta, kun istui sohvassa, ja puhelu, joka heidän sisään tullessaan oli tauonnut, otti taas uuden vauhdin hänen ympärillään.

Kuinka hän oli tullut sohvaan istumaan, ja aivan yksin? Muita vanhempia rouvia istui tuoleilla. Mutta he olivat käskeneet häntä siihen--»tänne sohvaan», oli emäntä sanonut. Voi, sitä hän sanottiin kaikille, vaan kukaan ei silti sohvaan mennyt. Ei kukaan pitänyt itseään kyllin arvokkaana, sen vuoksi kieltäytyi. Hän istuutui, kun oli puoli pyörryksissä eikä huomannut. Kuinka nyt mahtoivat pitää häntä typeränä!

Hän katseli arasti ympärilleen. Kaikki puhelivat toistensa kanssa, mikä iloisesti, mikä vakavasti. Kaikilla näytti olevan jotain sanottavaa, kaikki he olivat tuttuja keskenään.

Selma tunsu itsensä oudoksi ja yksinäiseksi. Ei kukaan virkkanut hänelle mitään. Rouva Vilén, joka istui häntä lähinnä, käänsi koko huomionsa toiseen, mustaveriseen, terhakan näköiseen naiseen, jota Selma ei tuntenut lainkaan.

Kovin alkoi rintaa ahdistaa. Tässä seurassa hän ei milloinkaan kotiutuisi. Tämäkö oli iloa, tämä jäykkä, säädyllyinen istuminen yhdessä kohden? Tuo keskustelu pikkuasioista, joutavanpäiväisistä, siinäkö heidän huvinsa? Toista olivat toki ennen heidän iltaseuransa seminaarissa. Siellä kumminkin soitettiin, laulettiin, lausuttiin runoja. Ja naurettiin, tanssittiin, lasketeltiin leikkipuheita. Mutta täällä--?

Rouva Vilén korotti äänensä, nähtävästi, että Selmakin kuulisi, mitä hän sanoi, vaikka hän tosin ei kääntänyt päätänsä kertaakaan häneen päin.

--Hän on erinomainen nainen.

Selmalla ei ollut aavistusta, kenestä oli kysymys.

--Hän on erinomainen nainen, vaatimaton ja nöyrä koko olennossaan ja käy aina niin kovin yksinkertaisesti puettuna. Hän ei milloinkaan tahdo vetää huomiota puoleensa ja kumminkin hän on niin etevä, oikea nero--

Eikö tämä ollut oikeastaan aiottu hänelle, joka istui siinä kunniapaikassa täydessä komeudessaan? Selma vilkaisi ympärilleen. Tosiaankin! Kaikki muut olivat tummissa, yksinkertaisissa vaatteissa, hän yksin vaaleissa. Ja tuo onneton töyhtö hänen pääläellään--semmoista ei ollut kellään. Useimmilla ei ollut hiuksissa mitään, vanhoilla rouvilla vain joku pieni yksinkertainen musta harso.

Rouva Vilén nyrpisti ohuita huuliaan ja näytti ihmeellisen nenäkkäätä, ja tuo mustaverinen nainen, jolle hän oli puhuvinaan, koetti vaivalla pidätellä nauruaan.

Selma olisi tahtonut vaipua maan alle, taikka paeta pois, tuhansien peninkulmien päähän.

Onneton töyhtö--siihen heidän silmänsä varsinkin pyrkivät. Jos hän olisi voinut siepata sen sieltä taskuunsa, repiä tuhansiksi kappaleiksi, tai rutistaa sen kokoon yhdeksi myssäkäksi!

Mutta hän ei voinut--täytyi antaa sen olla aloillaan, kaikkien silmätikkuna.

Emäntä tuli hänen luokseen. Istui tuolille sohvan päähän.

--Täällä on ollut hyvin hiljaista nyt joulun aikana--teistä se varmaan on tuntunut oudolta, te kun olette tottunut suuren kaupungin elämään.

--Ei--en voi sanoa.

Nyt hänen olisi pitänyt jatkaa keskustelua, mutta hän ei kuolemukseen löytänyt mitään sanomista. Katse hapuili epävarmana, levottomana jotain puheen ainetta ympäristöstä.

--Täällä on paljon väkeä--

Herra Jumala! Hän tuskin oli saanut sen suustaan, ennenkuin ymmärsi, kuinka peräti tyhmältä se kuului. Rouva Vilénin korvat olivat terhallaan ja säälimättömät silmät kiintyivät häneen.

Mutta emäntä hymyili leppeästi.

--Meillä on tapana näin lukukauden alussa aina jonakuna iltana nähdä kaikki tuttavat luonamme.

Jotakin hän vielä sanoi, johon Selma vastasi »kyllä», ja siihen heidän puheensa taukosi. Vähän aikaa hän siinä istui ikäänkuin odottaen, että Selma toisi vuorostaan uutta ainetta esille, mutta kun semmoista ei kuulunut, päivitteli hän:

--Kuinka täällä on kuuma, vaikka ei ole lämmitettykään koko päivänä. Mutta nuo lamput hehkuvat.

Selma ei siihenkään osannut mitään vastata. Silloin hän nousi hiukan kärsimättömänä ja lähti pois toisia vieraita puhuttelemaan.

Aarnold tuli toisesta huoneesta. Rouvat heti vaikenivat ja tekivät hänelle tilaa. Selma toivoi häntä luokseen, mutta hän ei ennättänyt lähellekään, ennenkuin muutamat häntä pidättivät.

--Lehtori varmaankin antaa meille hyvän neuvon, he sanoivat.

--Missä suhteessa niin?

--Kuinka voimme ehkäistä juoppoutta täällä markkinoiden aikana? Jotain pitäisi meidän siinä suhteessa tehdä.--Istukaa, hyvä lehtori.

--Kiitoksia--

Hän istui.

--Juoppoutta ehkäistä? Se olisi tosiaankin tärkeätä. Mitä keinoja olette arvelleet?

--Emme ole vielä keksineet mitään.

--Jos olisi pitää raamatunselityksiä joka ilta sillä viikolla.

--Niin--raamatunselityksiä!

Kaikki ihastuivat tuumaan ja kokoontuivat hänen ympärilleen. Loitompana jotka olivat, vetivät tuolinsa lähemmäksi.

--Ottaisiko lehtori pitääkseen?

--Kyllä, vallan kernaasti.

--Kuinka hän on jalomielinen ja hyvä, he kuiskasivat toisilleen. Selma jäi syrjään. Hänellä ei ollut mitään sanottavaa. Mitä hän tiesi heidän oloistaan, mitä hän välitti heidän markkinoistaan, heidän juopoistaan!

Kun olisi loppunut tämä ilta! Hän tunsu itsensä sanomattoman väsyneeksi ja onnettomaksi. Kun olisi loppunut tämä ilta! Kun hän olisi taas kotonaan. Ei ikipäivinä hän enää toista kertaa heidän pitoihinsa lähtisi.

Loppuihan se viimein. Hiukan vapaammin hän hengitti, kun Aarnoldin käsivarressa taas astui kotia päin.

--Siellä oli kauhean ikävä.

--Ikävä? Kuinka niin? Mielestäni siellä oli päinvastoin hauska. Ja varsinkin kiitettävää, että naiset tahtovat edistää raittiutta. Erinomaisen kiitettävää.

Selma huokasi. Hän olisi kaivannut ystävällistä sanaa, mutta hän ei saanut sitä.

Monta päivää häntä vaivasi ikäänkuin painajainen näiden juhlien jälkeen. Mutta sitten se äkkiä puhaltui pois, hävisi kuin öinen sumu kirkkaan päivän valossa.

Anni, näet, saapui takaisin joululomalta. Yhtä iloisena kuin ennenkin, ei monta vertaa iloisempana vielä. Hän puhui kymmenestä asiasta samaan aikaan, seiso, ei malttanut istua, nauroi, pudisteli häntä olkapäästä ja heittäytyi lopulta polvilleen hänen eteensä, jatkaakseen siinä jutteluun kaikessa rauhassa.

Vähässä ajassa hän oli ennättänyt kertoa päästä päähän koko joululoman matkoineen kaikkineen. Heillä oli ollut seikkailuja, jos jonkinlaisia. Mennessä heitä oli koko liuta yhdessä, sekä miehiä että naisia. Eivät saaneet yösijaa kerran, saivat olla kaikki yhdessä huoneessa. Silloin valvoivat koko yön ja leikkivät. Niin hullunkurista se oli ollut, sillä kaikki tunsivat itsensä yhtäkkiä niin merkillisen vapaiksi. Ihan olivat olleet kuin vallattomat lapset, iloisia ja huimapäisiä. Niin hauskaa matkaa ei hän vielä ikinä ollut tehnyt.

--Ja tiedätkös mitä? Suuri uutinen! Nyt ne ovat kihloissa.

--Ketekä?

--Nanni Siren ja lehtori Korner. Nanni on jäänyt pois seminaarista ja pääsiäisen aikaan kuuluu olevan häät. Mutta niistä ei ikipäivinä onnellisia tule, muista minun sanoneeni.

--Ei sitä tiedä.

--Tietää! Ihan sen tietää edeltäpäin. Semmoisia kevytmielisiä kun ovat.

--Niin--vaan kuitenkin. Ehkä he ovat hyväsydämiä.

--Mitäs siitä,--mutta Kornerilla ei ole semmoisia lujia periaatteita kuin on lehtori Hellmanilla.

Selma ei sanonut siihen mitään. He menivät takaisin seminaariasioihin. Anni kertoi että joukko toveria oli päättänyt seuraavan sunnuntain iltapäivänä lähteä yhdessä kelkkailemaan Mattilan mäelle. Mattilan tuvassa joisivat kahvia, ehkä sitten vähän tanssisivatkin illempänä.

--Etkö tule mukaan vanhoja muistoja virkistämään?

--Tulen miel--niin, se tahtoo sanoa, jos sopii--jos Aarnold laskee.

--Niin, tietysti, jos lehtori laskee, ei suinkaan muuten. Aarnold saapuikin vähän sen jälkeen. Selma meni kädet ojona häntä vastaan.

--Anni on täällä, ja meillä on ollut niin hauskaa.

--Vai niin?

Hän tuli sisään ja tervehti. Anni kumarsi syvään. Hänen silmänsä loistivat iloisemmin kuin ennen. Mutta lehtori Hellman katsoi häneen jäykästi.

--Te viivytte yli ajan. Olitteko kipeänä?

--Ei, en minä ollut kipeänä. Muuten minä--kun oli niin pitkä matka ja paha sää. Puhuin siitä jo vähän johtajattarelle ennen joulua.

--Oliko hän antanut teille luvan?

--Ei--kun minä en silloin varmasti tietänyt pyytääkään.

--Siinä tapauksessa teillä ei ollut oikeutta jäädä myöhempään. Semmoinen epäjärjestys ei käy laatuun. Ajatelkaa, jos kaikki muutkin oppilaat olisivat tehneet samoin, mitä sitten?

Anni oli punainen hiusmartoa myöten. Hän ei puhunut mitään, vain alas.

--Niin, sanokaa nyt, mitä siitä olisi seurannut?

--Ymmärrättekö nyt, kuinka väärin siinä teitte?

Selma kiusaantui sanomattomasti. Hän olisi mielellään tahtonut Annia puolustaa.

--Ei ole muilla niin pitkää matkaa kuin on Annilla, hän uskalsi arastellen sopertaa.

--Ja mitä se siihen kuuluu, kääntyi Aarnold häneen kuivasti, seminaarin laissa ei matkan pituudesta tai lyhydestä mainita mitään. Loma-aika on

sama kaikille.

Sen sanottuaan hän lähti omaan kammariinsa. Jysähtämällä meni ovi kiinni hänen jälkeensä.

He jäivät taas kahden. Mutta istuivat nyt noloina kumpikin, eikä puhe ruvennut enää sujumaan heidän välillään. Selma aina koetti alkaa, vaan kun Anni ei tarttunut kiinni, raukenivat kaikki yritykset siihen paikkaan.

Pian Anni sitten jo nousikin ja sanoi jäähyväiset.

--Käy nyt katsomassa, huusi Selma hänelle vielä portailla, sisällä hän moneen kertaan oli sitä vakuuttanut.

Hän jäi yksin. Seisoi siinä mietteissään pöydän luona ja tuijotti lampun valoon. Hänen tuli kertoa Aarnoldille, kuinka hyvä Anni oli, ja kuinka uskollinen ystävä hänelle. Oli hän siitä monasti jo puhunutkin, mutta Aarnold oli varmaan sen unohtanut.

Aarnold kirjoitteli kammarissaan. Selma kietoi kätensä hänen kaulalleen.

--Mitä on muijalla sanottavaa. Minulla ei olisi juuri aikaa--

--Muijalla!

Se nimi aika koski Selman korviin. Hän tuli kohta pahalle tuulelle, kun sen kuuli.

Nytkin hän mitään virkkamatta veti kätensä pois ja aikoi lähteä samaa päätä takaisin omaa kammariinsa.

--Noh--mitä se merkitsee?

Aarnold katsoi taakseen.

--Kun sinulla ei ole aikaa.

--Puhuhan kumminkin. Mitä sinulla oli asiaa?

Selma palasi hänen luokseen.

--Annista minä vaan ajattelin pikkuisen puhua.

--Niin--minä myöskin tahtoisin sanoa hänestä pari sanaa.--Pikku muijaseni, se on vähän hullua, että hän rupeaa juoksemaan täällä visiitillä luonasi ja ottaa semmoisen vanhan toverikannan, ikäänkuin olisitte yhdenvertaisia.

--Mutta mitäs se tekee?

--Mitäkö tekee?--Etkö sinä ymmärrä kysymättä? Jos hän on noin tuttavallinen minun rouvani kanssa, ja tungettelee tänne kotiimme aivan kuin sukulainen tai läheinen ystävä, niin mitä kunnioitusta hänellä sitten enää voisi olla minuun opettajana? Tietysti lyöttäytyisi vähitellen toveriksi minullekin. Sitäpaitsi--on hän liian talonpoikainen, en katso häntä soveliaaksi seurakumppaniksi vaimolleni, en ollenkaan!

Selma oli kuin puusta pudonnut.

--Pitääkö minun sitten--? Ei, sehän on mahdotonta!

--Mitä pitääkö? Kieltää häntä käymästä? Ei, sitä en tarkoittanut. Mutta voithan käytökselläsi osoittaa, ettei teidän valinne enää voi olla sama

kuin ennen--koska hän ei näytä sitä itsestään ymmärtävän. Älä millään tavalla kehota häntä käymään,--ja jos hän kuitenkin rupeaa täällä juoksemaan, niin täytyy sitten antaa hänelle hieno viittaus--

--Mutta--

Selma ei voinut enää puhua, hänellä oli vedet silmissä. Aarnold näytti sen huomaavan.

--Onhan sinulla toisia rouvia, joiden kanssa voit seurustella, Selma hyvä. Miksi sinä juuri noita oppilaita valitset. Ei se sovi, muista että sinä nyt kuulut opettajien piiriin.

--Nepä kun ovat minun vanhoja tovereitani.

--No, entä sitten! Sinä olet nyt toisissa olosuhteissa, ne ei enää sinulle kelpaa tovereiksi.

Ja siihen se päättyi. Hän tarttui taas kynäänsä kiinni. Selma meni takaisin omaan kammariinsa. Mieli painui alas, tuntui kuin raskas kivi olisi pudonnut sydämelle. Se tappoi kaiken elämän halun ja toivon ja ilon.

Nuo jokapäiväiset askareetkin kadottivat viehätyksensä. Niistä ei tullut mitään valmista, sama kurssi oli aina edessä. Laittaa ruokaa, syödä, korjata ruuat, pestä astiat, ja taas: laittaa ruokaa, syödä, korjata ruoat, pestä astiat. Tätä tekoo kolmasti päivään ja joka ikinen päivä. Kestävämpää tulosta ei koskaan, niinkuin muista töistä.

Aarnold kävi seminaarissa ja teki töitään sillä välin omassa kammarissaan. Selma oli enimmäkseen yksin. Alussa hän oli mennyt käsitöineen sinne Aarnoldin luokse, mutta huomasi kerran häiritsevänsä ja sitten hän ei enää mennyt.

Iltaisilla oli Aarnoldilla melkein aina kokouksia. Milloin seminaarin »konferenssia», milloin valtuuskunnan tai vaivaishoitokunnan kokouksia, milloin mitäkin, ei Selma niistä kaikkia tietänytkään. Lieneekö ketään koko kaupungissa käytetty niin paljon luottamustoimiin kuin häntä. Ja hyvähän se tietysti oli, mutta--!

Illat olivat niin pitkiä, huoneet autoita, hiljaisuus painava, ilma tukehduttava. Ja ajatukset kävivät raskaiksi kuin lyijy. Hän ei muistanut enää, miltä iloisuus tuntuikaan. Ja kun hän sitä sattumalta joskus näki jossakin, teki se hänelle pahaa. Niinkuin silloin kerran seminaarin ohitse käydessään. Silloin oli välitunti, kuului rymy ja pauhua. Siellä laulettiin, soitettiin, naurettiin, huudettiin, juostiin, hypeltiin. Muutamia vanhoja tovereita seisoi ikkunassa, he katsoivat häneen, hymyilivät ja vilkuttivat toisiakin ikkunaan. Niitä ryntäsi siihen aika liuta. Pää oli pään vieressä, toiset kurkkivat alta ja syrjästä, toiset kurottelivat kaulaansa, että pääsisivät näkemään muiden ylitse, muutamat nousivat tuoleillekin, muutamat taas lensivät kuin harakat toiseen ikkunaan. Ja sitten kaikui ilo uudelleen, että kuului aina kadun toiseen kulmaan saakka.

Että he viitsivät, suuret tytöt! Tuo oli suorastaan inhottavaa. Eivätkö he ymmärtäneet, ettei elämä ollut mitään leikintekoa. Mutta he eivät vielä olleet mitään kokeneet. Siitä tuo huikentelevaisuus ja kevytmielinen vallattomuus. He olivat kuin lapset, jotka huolettomina luistelivat yön vanhalla jäällä.

Kului välistä monta päivää, ettei Aarnold käynyt hänen puolellaan muuta kuin syömässä. Silloinkin hän usein oli niin ajatuksissaan, ettei muistanut häntä paljon katsoakaan. Ja syötyä hänellä tavallisesti oli kiire pois. Aamiaisen jälkeen tunnille, päivällisen jälkeen nukkumaan.

Selmallakaan ei ollut juuri mitään puhumista. Hän ei löytänyt minkäänlaista aihetta, mietti usein päänsä ympäri, mutta ei vaan löytänyt. Joskus hän tiesi kertoa, että voi joko kallistunut tai huojistunut, että Miina oli särkenyt jonkun astian, taikka että hän oli huomannut Miinan juovan kaksi ja kolmekin kuppia kahvia joka pannusta.

--Miksi et sano hänelle? Sinun täytyy pitää häntä silmällä, kuului hänelle silloin vihainen muistutus.

Selma ymmärsi itse, että hän kävi kuivaa kuivemmaksi. Välistä tunsu hän itsensä niin sanomattoman tyhjäksi. Silmät kävivät raukeiksi, häntä väsytti ja nukutti usein aamusta iltaan. Ei sentään saanut untakaan. Eloittomana, haluttomana hän liikkui keittiöstä sisään, sisästä keittiöön. Eniten hän kuitenkin istui sohvassaan, käsityö helmassa. Kun Miina tuli sisään, hän nosti sen ylös ja oli ahkerasti ompelevinaan, vaikka kyllä Miina luultavasti älysi ettei se paljon edistynyt, hänellä kun oli niin tavattoman terävät silmät.

Eräänä päivänä johtui hänen mieleensä, kuinka helposti hän silloin huviretkellä oli kertonut novellin Almanzorista ja Zuleimasta aivan omasta päästään. Mitä jos hänellä olikin taipumusta novellien kirjoittamiseen? Hän päätti koettaa.

Koko päivän hän mietiskeli ainetta. Ensin yhtä, sitten toista. Marie Sofie Schwarzin romaanit pyörivät hänellä päässä, ja niiden malliin oli juoni, jonka hän lopullisesti sommitteli.

Sinä iltana hänellä ei ollut ikävä. Kun Arnold kymmenen aikaan tuli konferenssista, hänellä oli jo pitkältä novellin alkua. Mielissään siitä hän meni lamppu kädessä Arnoldia vastaan. Sattuipa Arnoldikin silloin olemaan jotenkin hyvällä tuulella. He istuivat ylhäällä vielä puoli tuntia ja Selma kertoi tuumastaan. Koko novellin luonnos hänellä oli selvillä pääpiirteissään.

Arnold poltteli paperossia ja hymyili. Ehdoittelipa vielä joitakuita muutoksiakin kertomuksen juoneen siellä täällä. Ja Selma ihastuksella niihin suostui joka ainoaan.

Se ilta oli hauskipia, mitä hänellä moneen aikaan oli ollut. Arnold oli hänelle hyvä. Melkein yhtä lämmin ja rakastunut kuin ennen kihloissa ollessaan. Ja hän kun oli alkanut jo epäillä hänen tunteitaan! Mitä jos Arnold olisi aavistanut kaikkia hänen pahoja ajatuksiaan! Voisiko hän antaa niitä anteeksi?

Ei Selma uskaltanut sitä koettaakaan. Mutta hän päätti mielessään, ettei sallisi niiden enää koskaan nousta. Ne eivät olleet muuta kuin itsekkään ja syntisen sydämen oikkuja. Joskus hän oli kuullutkin, ettei paha henki ollut mihinkään niin kärkeä ja nopsa kuin avioihmisten väliä sotkemaan.

Hän kysyi sitä Arnoldiltakin.

--Niin miksei se sitä tekisi, sanoi Arnold, jos vain antaa sotkea. Mutta sitä ei saa päästää lähellekään, kaukaa se pitää jo torjua.

Niin kaukaa se oli torjuttava! Nuo ajatukset, ne olivat hänen lähettämiään, pahan hengen lähettämiä. Hän oli antanut niille sijaa, oli ottanut ne vastaan! Mutta nyt olivat hänen silmänsä auenneet, tästä lähtien hän tietäisi välttää niitä.

Kun Arnold huomispäivän aamuna tuli seminaarista istui Selma kirjoittamassa novelliaan.

--Se sujuu hyvin, hän sanoi.

Aarnold pyyhkieli kuuraista partaansa.

--Sitä novelliako sinä kirjoitat?

--Sitä.

Hän nauroi.

--Kuule--älä ole lapsellinen. Heitä pois. Perheen äidillä on muutakin työtä. Vai ajattelit sinä oikein toden perästä ruveta romaaneja rakentelemaan.

Hän nauroi makeasti. Selma siirsi häpeissään paperit syrjään.

--Ajattelin--silloin vain, kun on joutilasta aikaa--hän soperteli.

--Talon emännällä ei pitäisi milloinkaan oleman joutilasta aikaa, minun ymmärtääkseni.

He istuivat aamiaispöytään. Aarnold söi hyvällä ruokahalulla, mutta Selma otti vaan hivenen eteensä.

--Miksi sinä et syö? kysyi Aarnold.

--Ei minua maita.

--Oletko kipeä?

--En.

Hänen täytyi kuitenkin nousta, sillä häntä pyörrytti.

--No mikä nyt?

--En oikein tiedä.

Hän hoippui keittiöön. Ja hetken päästä hän tuli kalpeana takaisin.

--Kuinka sinun on? kysyi Aarnold, ja loi häneen ihmettelevän katseen.

Selma koetti hymyillä.

--Ruoka tuli kaikki ylös.

--Sitten arvaan.

Hän veti Selman luokseen ja suuteli häntä.

--Sinä tulet--äidiksi.

--Äidiksi!

Selma vaipui hänen rintaansa vasten ja puhkesi itkuun.

--Itketkö sinä sitä? Luulin sinun päinvastoin tulevan iloiseksi.

--Illoinen minä olenkin--vaikka itken. Ei minulla ole paha mieli, kyyneleet vain väkisin tunkevat esille--ja rinta tahtoo pakahtua--

--Taitaa olla sen tilan tapoja. Mutta nyt, Selmaseni, sinun tulee olla varovainen. Välttää kaikkia mielenliikkeitä. Äläkä mene kadulle yksin, voivat ajaa ylitsesi ja koirat voivat säikäyttää. Minä sen sijaan vien sinua kävelemään joka päivä.

Selma totteli. Hän ei jalallaan astunut ulos portista ilman Aarnoldia.

Mutta hänen kanssaan he säännöllisesti aamiaisten jälkeen kävelivät jonkun matkaa. Aarnold ei antanut minkään työn itseään siitä estää eikä hän liioin kuunnellut Selman verukkeita, kun hänelle ei useinkaan tahtonut juuri sillä minutilla sopia. Milloin oli Miina mennyt vedelle ja hellassa paloi tuli, ettei käynyt kotia jättäminen yksin. Aarnold vaati häntä sammuttamaan tulen ja niin oli siitä pulasta päästy. Välistä Selma valitti väsymystä, välistä taas että hänellä oli vilu. Mutta niitä ei Aarnold ottanut lukuun lainkaan.

Käveleminen kesti useimmiten vain neljänneksen tuntia tai korkeintaan kaksikymmentä minuuttia. Sieltä tultua hän heittäytyi sohvalleen lepäämään. Pahoinvointi eneni, ruoka kävi vastenmieliseksi ja usein häntä pyörrytti. Mieli oli melkein aina raskas ja alakuloinen. Ei ollut milloinkaan mitään vaihtelua, ei mitään joka olisi virkistänyt tai antanut ajattelemisen aihetta. Hän pyysi Aarnoldilta jotain kirjaa, ja sai Scriverin »Sielun aarteen». Se ei häntä miellyttänyt, joku romaani olisi ollut hausempi. Vaan niitä ei hän Aarnoldin kirjakaapista löytänyt lainkaan.

Noita pahoja ajatuksia hän uskollisesti koetti karkottaa kauas pois. Mutta mieleen tunkemalla tunki kaikenmoisia surullisia kuvitelmia, joissa ei ollut päätä eikä pontta, vaikka hän usein itki niiden vallassa. Jos hän esimerkiksi kuolisi,--sitä hän tavan takaa mietti,--jos hän kuolisi, surisiko Aarnold häntä? Ja kuinka kauan? Menisikö uudelleen naimisiin? Kenenkä kanssa?

Kaikki leskimiehet rientämällä riensivät kihlautumaan. Tuskin jaksivat odottaa laissa määrättyä puolta vuottakaan. Tietysti Aarnold tekisi samoin. Ensi vuonna ehkä näillä ajoilla oli täällä joku jo hänen sijassaan. Hänen jälkensä olivat peitetyt, häntä tuskin muistettaisiin. Aarnold ehkä rakastaisi sitä toista paljon enemmän kuin häntä. Tässä samassa sohvassa ehkä istuivat sylitysten yhdessä, Aarnold ehkä vakuuttaisi, kuinka vähän hän enää Selmaa ajatteli, kuinka hän vasta nyt oli oikein onnellinen, vasta nyt tunsii oikeata lempeää. Selman sydäntä poltti, näitä kuvitellessa ja vedet juoksivat virtana hänen silmistään. Mutta hän piti tavallisesti varalta, ettei Aarnold yllättänyt häntä itkemästä, sillä kuinka hän voisi selittää syyn?

Sitä paitsi Aarnold ei suvainnut turhanpäiväisiä tunteita. Sen hän tuli huomaamaan kerran, kun seminaarille oli sopivan ilman vuoksi keskellä päivää annettu luistinlupa ja Aarnold sillä tavoin tuli äkkiarvaamatta kotiin, vaikka juuri oli mennyt tunnilleen. Selma virui sohvallaan silloin parastaikaa ja itki. Hän oli kuvitteluissaan tullut sille kohdalle, jossa Arnold toisen rouvansa kanssa kulkisi käsitysten hänen haudallaan. Hän näki selvästi, kuinka he nojautuivat toisiaan vasten, kuinka Aarnold puristi rouvan kättä ja katsoi häneen lempeästi. Ja tuo rouva oli kukoistavan kaunis, paljon kauniimpi Selmaa.

Olikin hirveätä, kuinka rumaksi hän oli käynyt. Posket kalpeat, silmät raukeat ja elottomat, kasvat keltaisia laiumia täynnä. Miksi hän oli niin muuttunut? Siitäkö syystä oli Aarnold käynyt hänelle kylmäksi ja välinpitämättömäksi? Sillä kylmä ja välinpitämätön hän oli, sen hän osoitti selvästi joka päivä. Kävellytti häntä nyt tosin, ja piti hänestä vähin huolta, mutta se oli kaikki vain tuon syntymättömän tähden hänen kohdussaan, ei hänen itsensä tähden, sen hän tiesi varmaan! Ja taas tuli kuva eteen hautausmaalta. Aarnold ja nuori rouva hänen kainalossaan. Selma koetti ottaa selkoa tuon naisen kasvoista.

Mutta samassa Aarnold tuli sisään.

--Ajattelin, että menisimme ehkä kävelemään vielä, kun siellä on niin kaunis ilma.

--En minä jaksa.

Selma painoi kasvojaan alemmaksi.

--Et jaksa? Kyllä sinä jaksat--koetetaanpas. Mitä--sinä olet itkenyt? Mikä sinua vaivaa?

--Ei mikään.

--Ei mikään? Hm.

Hän kääntyi ikkunaan, mutta syrjästä Selma näki, kuinka otsa meni ryppyyn ja kasvot ilmaisivat tyytymättömyyttä. Vuoden päästä ne ehkä hehkuivat rakkautta ja lempeä sille toiselle. Siinä oli vihaa tuossa katseessa, jonka hän nyt heitti mieheensä.

--No--?

Aarnold kääntyi päin. Hän nousi hitaasti, mitään virkkamatta ja meni eteiseen ottamaan päälleen. Aarnold tuli jäljessä. Jäi panemaan kalossia jalkaansa, kun Selma kiirehti portaita alas. Siinä hän kompastui ja oli vähällä langeta. Aarnold sattui silloin parahiksi tulemaan ovesta.

--No noh!

Ääni oli todella pelästynyt, mutta sitten se muuttui vihaiseksi.

--Kumma, ettet sinä voi liikkua varovaisesti. Nyt olit vähällä mennä nurin niskoin. Älä kiirehdi noin, tule tänne ja ota käsivarteni.

Selman täytyi laskea kätensä hänen käsivarrelleen. Mutta niin kauas hän vetäytyi sivulle kuin mahdollista. Eikä hän puhunut sanaakaan koko matkalla, että. Ei puhunut kiusallakaan. Sillä hän tiesi varmaan, että Aarnold ei häntä rakastanut ja tiesi senkin, että jos hän nyt lapsivuoteessa kuulisi, ei Aarnold häntä ollenkaan surisi, vaan ottaisi heti toisen vaimon. Hänestä tuntui, kuin hän kävelisi vento vieraan miehen rinnalla. Jos olisi uskaltanut, kuinka mielellään hän olisi vetäissyt kätensä pois.

Ei Aarnold liioin puhunut. Ilma oli tosiaankin raitis, siitä väkisenkin virkistyi. Selma olisi mielellään tahtonut kävellä yksikseen, vapaasti, minne tahtoi ja astui mieltä myöten milloin hitaammin, milloin nopeammin. Mutta Aarnold vei häntä aina samoja katuja, samaa tasaista kävelyä, samoissa kulmissa käännettiin, samat matkat astuttiin. Hän oli kuin pihdissä, Aarnoldin käsivarsi painoi hänen kättään ja koko hänen olemuksensa vaikutti masentavasti. Kaikki halu ja kaikki ilo siinä tukehtui. Mekaanisesti Selma astui hänen rinnallaan, koetti pitää samaa tahtia, hengästyti, vaan kesti kuitenkin ja tunsu helpoitusta, kun pääsi kotiin jälleen, ja virui pitkällään taas omalla sohvallaan.

Siitä oli tämä nykyinen tila hyvä, ettei tarvinnut pitää pahaa omaatuntoa, vaikka ei mitään tehnyt, loikoili vain päivät päätänsä. Olihan luonnollista, ettei hän jaksanut olla ylhäällä, että hän voi pahoin, oli väsynyt ja heikko. Mitäpä hän ylhäällä tekikään? Miina toimitti kaikki askareet, sen kuin hän vain oli valvovinaan päivällisen laittoa, vaikka sekin oikeastaan oli Miinan huostassa. Kokki-kirjan mukaan hän välistä antoi Miinalle neuvoja ja käskyjä, mutta ei hän ollut varma siitä, josko Miina näitä neuvoja todella seurasi, vai menettelikö oman päänsä mukaan. Yhdentekevää Selmasta muuten. Enimmiten hän noita käskyjä antoikin sen vuoksi, että itse tuntisi olevansa emäntänä ja että Miinakin sen muistaisi. Hyvä oli kertoa myös Aarnoldille joskus, miten ruoka oli valmistettu, kuinka paljon siihen oli aineita käytetty, mitä se oli tullut maksamaan ja niin pois päin. Siitä sai niin sopivan puheen aineen.

Selma mietti usein itsekseen, mikä nimi lapselle pantaisiin. Hänellä oli monta ehdolla, mutta ei vain päässyt selville siitä, mikä niistä oli

kaunein. Viimein hän päätti kysyä Aarnoldilta.

--Mikäkö nimeksi? Annahan olla--

Aarnold veti muutamia savuja.

--Noo--siitä, tietysti, tehdään minun isäni kaima: Kalle.

Kalle! Herranen aika. Kalle! Selmasta ei maailmassa löytynyt rumempaa, jokapäiväisempää nimeä. Hän ei varmaankaan osaisi rakastaa lasta, jonka nimi oli Kalle.

--Eikö se ole--eikö se ole kovin tavallinen? hän kysyi.

--Mitä se tekee? Tavallinen sen juuri pitää ollakin.

--Mutta jospa se onkin tyttö?

--Tyttö?--Ei,--poikaa minä toivon.

--Vaan jos nyt sittenkin vaikka Anna Liisan, minä en puutu siinä tapauksessa koko asiaan.

Hän sanoi sen noin puoli leikillään, mutta Selmaa ei naurattanut.

--Ensimmäinen lapsi nyt varsinkin pitäisi olla poika, jatkoi Aarnold vielä.

Siihen se juttu päättyi. Selma ei siitä lähtien enää nimen valinnalla vaivannut päätänsä.

Hän oli kauheasti vieraantunut Aarnoldista tämän yhden vuoden kuluessa ja päivä päivältä he joutuivat yhä kauemmaksi toisistaan. Katkerat ajatukset valtasivat väkisen hänen mielensä, ei auttanut enää taistella niitä vastaan. Jos hän sai ne hetkeksi karkoitetuksi, ne tulivat takaisin pienimmästäkin syystä kahta voimakkaampina.

Kerrankin hän oli taas katunut ja itkenyt. Oli soimannut itseään ja selittänyt Aarnoldin välinpitämättömyyden omaksi syykseen. Hänellä ei ollut niitä ominaisuuksia, joita Aarnold olisi vaimolta vaatinut. Sen hän oli huomannut alusta alkaen. Mutta sen sijaan, että nöyrästi olisi puutteensa tunnustanut, hän alkoi noukkia vikoja Aarnoldista, ja kun Aarnoldin toimiensa tähden täytyi jättää hänet yksin, hän otti siitä aihetta vihaan. Vetääntyi hänestä pois, vieraantui ja hautoi loukattuja tunteitaan. Ja tästä kaikesta ei Aarnold aavistanut mitään. Rauhallisena hän teki töitään, kävi seminaarissa ja kokouksissa, tuli kotiin, söi, lepäsi, nukkui, oli terve ja voimakas. Kenties olikin hän tyytyväinen? Kenties hän ei vaatinutkaan kotoista hauskuutta sen enempää.

Kenties hänenkin tuli tyytyä elämään, tämmöisenä kuin se oli! Ei vaatia liikoa, vaan nöyrästi muistella omia puutteitaan. Sitten kuin lapsi syntyisi, saisi hänen elämänsä toista, rikkaampaa sisältöä. Kärsivällisyyttä vain, silloin kaikki muuttuisi.

Näin hän itselleen vakuutteli ja teki hyviä päätöksiä. Hyväksi aluksi hän alkoi ommella pieniä röijyjä ja paitoja tulokkaalle. Se oli hauskaa työtä, aika kului nopeammin, eikä hän muutama viikkoon silloin tuntenut ikävää. Aarnoldkin jonkun kerran istui hänen luonaan ja katseli mänkäläisiä vaatteita »sille mestarille» laitettiin.

Selma oli silloin hiukan olevinaan. Hän tiesi osaavansa sekä leikata että myös käyttää neulaa. Sieviä olivatkin hienoine pitsineen nuo valkoiset pienet paitaset. Niitä oli jo puoli tusinaa valmiina. Hän otti ne esille kaikki ja näytti Aarnoldille.

--Eipä uskoisi, että noihin mahtuu ihmislapsi. Entä kun ovatkin liian pieniä?

--Eivät ole. Minä tiedän varmaan.

--No niin, pian kait se nähdään. Siihen ei enää mahda pitkiä aikoja ollakaan. Vai mitä luulet?

--Tuskin kuukautta.

--Hm--

Aarnold katsoi kelloaan. Kymmentä minuuttia vailla yksi.

--Kas, kun se ei tule pöytää kattamaan.

--Minä lähden katsomaan.

Lihasoppa kiehui vielä tulella.

--Eikö ole jo valmista? Kello on kohta yksi.

Selma maistoi, mutta se oli hänen mielestään tuimaa.

--Saahan siihen panna suolaa, sanoi Miina.

Suolavakka oli seinällä nurkassa. Selma pisti sinne kämmenensä mutta sieltä hyppäsi samalla pieni hiiri häntä vastaan. Selma parkaisi ja putosi tuolille istualleen.

Aarnold kuuli hätähuudon ja ryntäsi keittiön ovelle.

--Mikä on? Mikä sinulle tuli?

--Kun hiiri hyppäsi suolavakasta.

--Ja sitä sinä kirut. Luulin sinulle jo tapahtuneen mitä hyvänsä.

Onko tuo nyt laitaa, että peljästy pientä hiirtä--aika ihminen.

Selma pahotti mielensä ja puhkesi itkuun. Aarnold meni takaisin sisään ja Miina ilmoitti Selmalle, että ruoka oli pöydässä, he saisivat alkaa, soppa kyllä tuli sisään tuossa paikassa.

Mutta Selman itku kiihtyi, hän ei kyennyt nousemaankaan

Ei Aarnold välittänyt edes hänen tilastaan, minkä hän sille voi että säikähti, oliko siinä suuttumisen syytä, eihän hän tahallaan parkaissut.--Aika ihminen, hän sanoi. Oliko hän tavallisen, terveen ihmisen veroinen, kuka tiesi, mitä tämä häneen vaikuttikaan? Eikä auttanut tehdä mitään hyviä päätöksiä, ei auttanut hänen koettaakaan, Aarnold vihasi häntä, ei heille onnea enää koituisi--parasta kun hän kuolisi pois, sitä kait Aarnold toivoikin--

Aarnold odotti, katsoi ovelta, ja odotti vielä hetken.

--Menkää nyt, hyvä rouva, että lehtori pääsee ruualle, sanoi Miina.

--En minä voi syödä.

Hän puhkesi uuteen yhä rajumpaan itkuun. Aarnold istui pöytään, söi vain muutaman palan ja lähti omaan kammariinsa. Ei tuonut kelloaan hänelle niinkuin tavallisesti eikä pyytänyt herättämään.

Siitä saakka heikontui Selma silminnähtävästi. Mutta kättilö, rouva Tanninen, sanoi, ettei se vaarallista ollut. Ei huolinut sitä pelätä.

Kolmen viikon kuluttua tuli ratkaiseva hetki. Selma oli kaksi päivää kärsinyt poltteita. Rouva Tanninen oli hänen luonaan ja Aarnold kävi vähän väliä kysymässä, kuinka hänen laitansa oli Selma makasi kalpeana ja heikkona, Aarnold silitti hänen hikistä otsaansa. Se kuitenkin tuntui hyvältä.

Voimat alkoivat olla lopussa. Ei hän luullut jaksavansa kärsiä enempää. Mutta rouva Tanninen vakuutti, että kaikki kävi säännöllisesti, ei ollut hätää mitään. Aarnold kumartui hänen ylitsensä.

--Koeta kestää, hän kuiskasi.

Ja Selma sai siitä taas jonkun verran vahvistusta. Oli jo lauantai-ilta. Rouva Tanninen tutki häntä.

--Noo, tänä yönä se ratkiaan.

--Joko iltayöstä? kysyi Selma hiljaisella, vapisevalla äänellä.

--Sitä en osaa sanoa. Ehkä menee vielä aamuun.

--Voi,--kun oltaisiin jo aamussa.--Auttakaa--nyt tulee polte.

Hän heitteli itseään tuskissaan.

--Hiljaa, hiljaa, varoitti rouva. Tarttukaa kiinni tänne käsiini.--Ai, ai, te ihan rutistatte ne murskaksi.

Selma oli milloin mustan puhuva, suonet otsassa pullistuivat, kaikki jänteet pingoittuivat. Ja kun polte pariksi silmänräpäykseksi helpotti, hän jäi hervottomana vuoteelle, kalpeana taas kuin kuolema, kasvot hiestä märkinä, silmät rauenneina. Ei jaksanut enää puhuakaan, kuolema oli lähempänä kuin elämä ja kuolema lupasi rauhaa, lepoa, kipujen loppua, mutta elämä ei hellittänyt, se kutsui tuskiin takaisin, taistelemaan yhä vaivojen kanssa.

Hiljaisesti puhelivat keskenään Aarnold ja rouva tuskien väliajoilla, se soi hänen korvissaan kuin kaukainen surina.

Yö oli kulunut aamupuoleen, kivut yltyivät.

--Kärsivällisyyttä, sanoi rouva, hyvä tulee.

--Vieläkö kauan?

--Tunti tai pari.

Ne kuluivat vihdoinkin. Kello oli neljännestä vaille kuusi, kun rouva irrotti lapsen pois ja parku kuului.

Selma tunsu suloista rauhaa koko elimistössään.

--Jumalalle kiitos, hän kuiskasi.

Aarnold suuteli häntä otsalle. Rouva kääri lapsen vaatteeseen ja hoiteli sitä. Se parkui yhä. Selman sydän lämpeni ja hiljainen ilo täytti mielen.

--Miksi se raukka itkee, hän kysyi.

--Täytyyhän sen saada ilmaa keuhkoihinsa, vastasi rouva. Saan onnitella, herrasväellä on pieni tytär.

Hän koetti saada äänensä iloiseksi, mutta se ei aivan onnistunut.

Selma katsoi Aarnoldiin. Hän oli hymyilevinään, kasvoissa Selma älysi kuitenkin liian selvään katkeran pettymyksen.

Hän huokasi ja painoi silmänsä jälleen kiinni. Kuunteli itkua ja tunsi raukkaa kohtaan sanomatonta hellyyttä.

Pestynä ja puhtaisiin vaatteihin puettuna se tuotiin hänen viereensä. Pienet punaiset kasvat pitsien ympäröiminä olivat siinä lähellä häntä. Hän painoi huuliaan pehmeälle poskelle.

--Pikkuinen raukka!

--Kuinka voitte nyt? kysyi rouva.

--Ihan hyvin, vähän voimaton vain.

--Olkoo kuitenkin varovainen. Toisena tai kolmantena päivänä usein tulee kuume ja hermot tavallisesti silloin aina ärtyvät.

Varovainen? Niin, tietysti hän tahtoi parantua ja jäädä elämään. Kukapa muuten hoitaisi tuota pientä raukkaa.

Hän kuvitteli kuinka hirveätä se olisi jos hän kuolisi ja pikku tyttänsä jäisi ilman äitiä. Ei tietäisi hänestä mitään milloinkaan, ei suureksi tultuaankaan. Kentiesi hänellä ei olisi ystävää maailmassa lainkaan, ei ketään, joka häntä rakastaisi.

--Millä tavalla minun tulee olla, etten sairastuisi?

--Niin rauhallinen kuin suinkin. Välttää kaikkia mielenliikkeitä.

Hän koetti parastaan. Makasi raukeana ja rauhallisena, ja karkoitti minkä jaksoi surullisia kuvituksia. Mutta ne väijyivät valmiina tunkeutumaan esille, milloin pienintäkin tilaisuutta saisivat.

Onnellisesti oli päästy toisen päivän iltaan. Rouva piteli lasta, hänen oli määrä nukkua. Jo tunnin varmaankin hän oli pitänyt silmiään ummessa ja koettanut päästä uneen kiinni. Lepo oli tarpeellista, se antoi voimia, huomenna vielä vaarallinen päivä, hän muistutti itselleen.

Liikkumattomana hän makasi, hengitti hiljaa. Rouva luuli hänen olevan unessa ja antoi varoittavan merkin Aarnoldille, joka tuli sisään.

--Nukkuuko hän?

--Nukkuu.

--Sepä hyvä. Mutta mitä rouva arvelee lapsesta? Jääkö se elämään?

--En osaa sanoa. Kovin on heikko.

--Jospa me ristittäisiin? Varovaisuuden vuoksi.

--Kun rouvanne ei vain siitä säikähtäisi.

--Voimmehan tehdä sen hänen tietämättään. Minun kammarissani, kaikessa hiljaisuudessa.

--Jospa sitten... En uskalla kieltää. Tässä ei ole paljon takeita. Ja paha olisi, jos kuulisi ristimättä.

Sängystä kuului kova nyyhkäys. Hän oli kuullut kaikki. Aarnold ja rouva kiiruhtivat hänen luokseen ja koettivat rauhoittaa.

Se oli liian myöhäistä. Mielen liikettä seurasi vilu ja sitten kuume. Selma ei enää tiennyt eikä tajunnut mitään.

Viisi päivää oli kulunut. Lääkäri ei enää antanut toivoa. Aarnold istui vuoteen ääressä, piteli hänen kättään ja katseli, kuinka sammui vähitellen vaimonsa nuori elämä.

Silloin hän aukaisi silmänsä vielä kerran. Ne loistivat kirkkaasti ja huulet liikkuvat. Aarnold kumartui alas.

--Rakasta ... häntä ... kuului kuiske.

Muuta ei.

Silmät painuivat uudelleen kiinni, hengitys harveni ja taukosi viimein. Suljettu oli lyhyt elämän kirja.

END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEHTORI HELLMANIN VAIMO

***** This file should be named 11295-8.txt or 11295-8.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.net/1/1/2/9/11295>

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project

Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and

sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further

opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS,' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Each eBook is in a subdirectory of the same number as the eBook's eBook number, often in several formats including plain vanilla ASCII, compressed (zipped), HTML and others.

Corrected EDITIONS of our eBooks replace the old file and take over the old filename and etext number. The replaced older file is renamed. VERSIONS based on separate sources are treated as new eBooks receiving new filenames and etext numbers.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

EBooks posted prior to November 2003, with eBook numbers BELOW #10000, are filed in directories based on their release date. If you want to download any of these eBooks directly, rather than using the regular search system you may utilize the following addresses and just download by the etext year.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext06>

(Or /etext 05, 04, 03, 02, 01, 00, 99,
98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90)

EBooks posted since November 2003, with etext numbers OVER #10000, are filed in a different way. The year of a release date is no longer part of the directory path. The path is based on the etext number (which is identical to the filename). The path to the file is made up of single digits corresponding to all but the last digit in the filename. For example an eBook of filename 10234 would be found at:

<http://www.gutenberg.net/1/0/2/3/10234>

or filename 24689 would be found at:
<http://www.gutenberg.net/2/4/6/8/24689>

An alternative method of locating eBooks:
<http://www.gutenberg.net/GUTINDEX.ALL>

*** END: FULL LICENSE ***

Livros Grátis

(<http://www.livrosgratis.com.br>)

Milhares de Livros para Download:

[Baixar livros de Administração](#)

[Baixar livros de Agronomia](#)

[Baixar livros de Arquitetura](#)

[Baixar livros de Artes](#)

[Baixar livros de Astronomia](#)

[Baixar livros de Biologia Geral](#)

[Baixar livros de Ciência da Computação](#)

[Baixar livros de Ciência da Informação](#)

[Baixar livros de Ciência Política](#)

[Baixar livros de Ciências da Saúde](#)

[Baixar livros de Comunicação](#)

[Baixar livros do Conselho Nacional de Educação - CNE](#)

[Baixar livros de Defesa civil](#)

[Baixar livros de Direito](#)

[Baixar livros de Direitos humanos](#)

[Baixar livros de Economia](#)

[Baixar livros de Economia Doméstica](#)

[Baixar livros de Educação](#)

[Baixar livros de Educação - Trânsito](#)

[Baixar livros de Educação Física](#)

[Baixar livros de Engenharia Aeroespacial](#)

[Baixar livros de Farmácia](#)

[Baixar livros de Filosofia](#)

[Baixar livros de Física](#)

[Baixar livros de Geociências](#)

[Baixar livros de Geografia](#)

[Baixar livros de História](#)

[Baixar livros de Línguas](#)

[Baixar livros de Literatura](#)
[Baixar livros de Literatura de Cordel](#)
[Baixar livros de Literatura Infantil](#)
[Baixar livros de Matemática](#)
[Baixar livros de Medicina](#)
[Baixar livros de Medicina Veterinária](#)
[Baixar livros de Meio Ambiente](#)
[Baixar livros de Meteorologia](#)
[Baixar Monografias e TCC](#)
[Baixar livros Multidisciplinar](#)
[Baixar livros de Música](#)
[Baixar livros de Psicologia](#)
[Baixar livros de Química](#)
[Baixar livros de Saúde Coletiva](#)
[Baixar livros de Serviço Social](#)
[Baixar livros de Sociologia](#)
[Baixar livros de Teologia](#)
[Baixar livros de Trabalho](#)
[Baixar livros de Turismo](#)